

Ընթացիկ
 Լուսին Բարձրագույն
 Կարգից: 1908 թվ.

1. Կարգից
 2. Կարգից
 3. Կարգից

Կարգից Կարգից Կարգից (Կարգից) (5)

Կարգից Կարգից Կարգից (Կարգից)

Կարգից Կարգից Կարգից (Կարգից)

Կարգից Կարգից Կարգից (Կարգից)

Կարգից Կարգից Կարգից (Կարգից)

- 1. გა. ბუგაძე "ბრძოლა" № 9.
- 2. გა. ბუგაძე "ბრძოლა" № 9.
- 3. გა. ბუგაძე "ბრძოლა" № 9.

ბიძა მისთვის

ბიძა ბიძა ბიძა (3000)
 " ბიძა ბიძა" № 1, გ. 10
 " ბიძა ბიძა" № 1, გ. 10

ბიძა ბიძა ბიძა ბიძა
 " ბიძა ბიძა" № 18, გ. 2, 291.
 " ბიძა ბიძა" № 1, გ. 10

ბიძა № 16.

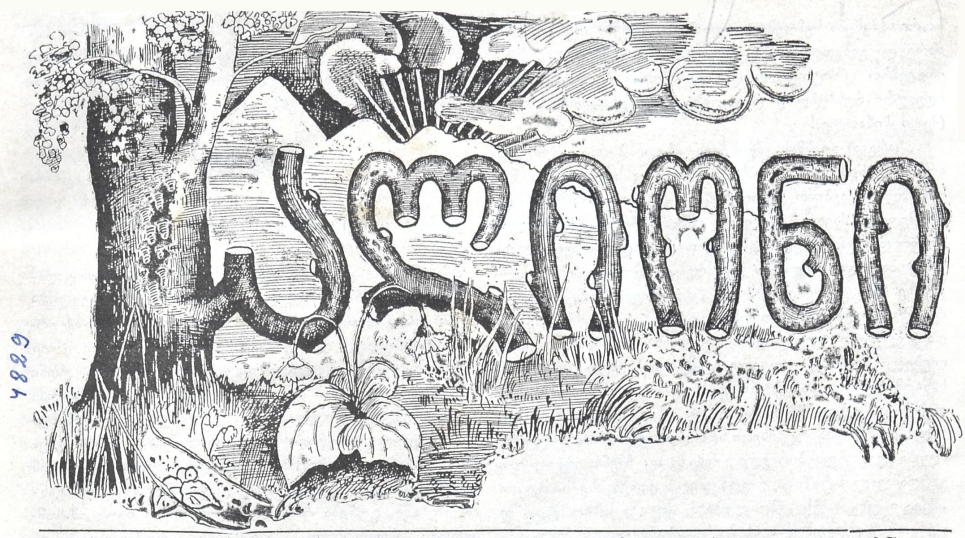
- 1) ბიძა
- 2) ბიძა ბიძა
- 3) ბიძა ბიძა.

ბიძა № 1, გ. 10
 ბიძა № 15
 ბიძა № 314
 ბიძა № 338
 ბიძა № 19

1. ბიძა ბიძა ბიძა
 2. ბიძა ბიძა ბიძა

ბიძა ბიძა ბიძა ბიძა
 " ბიძა ბიძა" № 1, გ. 10
 " ბიძა ბიძა" № 1, გ. 10
 " ბიძა ბიძა" № 1, გ. 10

ი. შიშველი

ყოველკვირეული საზოლიტეო, სამეცნიერო და სალიტ. კურნალი

№ 1

11 მაისი 1908 წ.

ფასი 10 კ.

შინაარსი: რედაქციისაზანი.—დღევანდელი ვითარება, ონ-სა, პირველი ტალა, (ლექსი) ლანდისა, როგორ გააჩინა აღმინმა, ღმერთი, გამორეოდისა,—სხვადა სხვა ამბები ჩვენში და რუსეთში.—სახელმწიფო ღუმა.—კურნალ-ვახუშებიდან.—ლექსი... სამშელისა.—ქეთო სურათი (ფაბრიკის ცხოვრებიდან). პუე ხილსთაველისა—მუშათა შორის.—უცხოეთი.—ბიბლიოგრაფია.—ვანცხალები.

რედაქციისაზანი.

მას შემდეგ, რაც ჩვენს სახელმწიფოში დამყარდა „კონსტიტუცია“, კურნალ-ვახუშობამ დაივიწყა ერთი ძველი—მაგრამ მეტათ მოსაწონი—ჩვეულება, რომლის მიხედვით, ყოველი ახალი პერიოდული გამოცემა ქვეყნათ გამოცემის უმაღლეს ცალკე, საპროგრამო წერილით მკითხველ საზოგადოებას ამცნებდა ხოლმე თავის დინამიას. ამ ჩვეულების გადადგმა გამოიწვია ისეთმა საპატრიო გარემომე მახუშებმა, რასაც თითქმის ვერც ერთი პროგრესული ორგანო ვერ გაეცემა. ამიტომ ჩვენ აქ აზრათ არა ვგაქვს ასეთი საპროგრამო წერილი. ჩვენ იძულებული ვართ დავუკმაყოფილოდეთ ორიოდ წინასწარ მოსაზრებას, რითაც გვინდა მკითხველი მივახედროთ ამ ორგანოს დანიშნულებას.

თქმა არ უნდა, რომ ჩვენ ვაღდევით მტკიცეთ განსაზღვრულ სოციალ-პოლიტიკურ მიმართულებას. ეს სხვათა შორის იმას ნიშნავს, რომ ცხოვრებისაგან წი-მოყენებულ ყოველ საკითხ-პოლიტიკ სკიანეს, ყოველ საყურადღებო მოვლენას ჩვენ გავცემთ მაკაფიო, გარკვეულ და გადაჭრილ პასუხს; რასაკვირველია, რამდენადც კი ეს შესაძლებელი იქნება პრესის დღევანდელ პირობებში. ამ უკანასკნელ ვაგონების მხრივ ჩვენი მდგომარეობა

რეობა ისევეა, როგორც ყველა პროგრესულ გამოცემათა, მაგრამ იმ განსხვავებით კი, რომ ყოველგვარი შევიწროება ჩვენთვის სხვაზე უფრო საჭირობელი იქნება, რადგან ჩვენთვის უფრო მეტი თავისუფლება, მეტი ასპარეზო საჭირო, ვიდრე შეძლებულ და გაბატონებულ კლასთა ინტერესების გამომახტველ ორგანოებისათვის.

ჩვენ ვაღდევით მტკიცეთ განსაზღვრულ სოციალ-პოლიტიკურ მიმართულებას. ეს მოსაწვავებს იმასაც, რომ ჩვენ უქვევლათ ანგარიშს გაუწევთ ყველა სხვა, მოწინააღმდეგე მიმართულებათ. ჩვენ ამათ არა ერთხელ და ორჯერ შევეხდებით პირისპირ, არა ერთხელ და ორჯერ მოვეხდებით მათთან შეტაკება. მაგრამ შეტაკებას და კამათს ვერ ავცდებით თვით ჩვენი მიმართულების მიმდევრებთანაც. არავითარი აზრი, არავითარი დებულება, საიდანაც უნდა მომდინარეობდეს მარჯვნიდან თუ მარცხნიდან—არ იქნება ჩვენთვის ხელშეუხებელი. ყველაფერს ვავატარებთ კრიტიკის ქარცეცხლში. ჩვენ წინ გადაშლილი უნდა იყოს თავისუფალი კრიტიკის ფართე ასპარეზი. მხოლოდ ასეთი გზით იქნება წინსვლობა და განვითარება, რადგან მხოლოდ „აზრთა“ შეტაკებით წარმოდინდების ქეშპირიტება“. ჩვენ შეურობებელი მტერი ვართ იმ ხელოვნურ პირობების, რომელნიც ჰქმნიან ერთგვარ იდეურ მომანტერს, რომლის ხელუდობა

შორის ჰქენება შემოქმედებითი ნიჭი, კვდება თავისუფალი აზრი და გაბედული ინიციატივა. ერთის სიტყვით, ჩვენ ვდგევართ კრიტიკის წინააღმდეგ, ჩვენი სამიზნოა (მეტრეოლოგიური რესპუბლიკა და დღეისათა გვაქვს: „mehr Licht!“ (მეტრე სინათლე)!

კარგათ გვესმის, რომ ჩვენი ასეთი პოზიცია ძალიან არ მოეწონებათ იმ პირებს, რომელთაც საბოლოოთ შეუსისხლბორცებით აზროვნების „ძველი ფორმები“ და მოქმედების ძველი წეს-რიგი. ეს პირინჩენს წინააღმდეგ მთლიანდებთან ამხედრდებიან კიდევ, რადგან თავის მდგომარეობასა და გველენას ამყარებენ სწორეთ იმ დღევანტებზე (ნაკულულებზე), რაც გვიანდრძა სახელმწიფოს კელმბა რქემმა, ბიუროკრატიულმა თვითშყრობელობამ. დასახლებულ დღევანტების თაფიდან მოშორება აუცილებელი პარობაა ყველივე კოლფილიტური მოქმობის საწარმობლათ და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოქმედების განსავითარებლათ. მართლთა, ამ დღევანტების თაფიდან მოშორება არც ისეთი ადვილი საქმეა, როგორც შეიძლება გვეგონოს პირველი შეხედვით; ჩვენ ეიმუაფებთ გარდამავალ ხანაში, როცა ჯერ კიდევ ასე სასტიკათ ძველი ცოცხალს ებღალეება; როცა სახელმწიფოში ჯერ არ დამყარებულა ის მოქალაქობრივი და პოლიტიკური პირობები, რაც პოლიტიკურ მოღაქწეობას აყენებს ნორმალურ კალაპატში და შეგნებულ მეშუათა მისსასაც სრულ საშუალებას აძლევს თვისი პარტიული ცხოვრება საკუთარ ხელშივე აიღოს და თვითვე გახდეს თავის სვე-მელის გამომქმელი. მარა დღევანტე უკვე შესაძლებელია ამ ახალ წყობილების შემშადება და დაახლოვება. ჩვენც სწორეთ აქეთ მიგმართათ ჩვენს ძალღრენს.

ჩვენ კამათი მოგვიხდება სხვა საკითხების შესახებაც... ჩვენს წინააღმდეგ ამხედრდებიან ისინი, ვინც ერთ ქიკა ჩინში ახდენენ მთელ ქარიშხალს და გახეპირებულ ჟორმულელებს და რევილიუციონურ ფრაზოლოგიით უზარმაზარ სახელმწიფოში აკეთებენ რევილიუციას. ამხედრდებიან ისენიც, რომელნიც, თუ გულში პირიდან არ იშორებდნენ პროლეტარიატის მიერ დღევანდელ რევილიუციასში მეთათრობა-ხელმძღვანელობას და პროლეტარიატის პარტიის ჰეგემონიას, სამაფეროთ, დღეს მშათ არიან თვით „ბუნებისა და ისტორიის კანონების“ სახელით ჩაიყურეშულაფონ იმ ოპორტიუნოზმის აყაყებულ ტბორეში, რაც, უკეთეს შემთხვევაში შეიძლება იყოს აგრე წოდებულ „რევიზიონიზმში“, რუსეთისთვის, იმ კამათ მაინც, სრულიად უნადავო.

დასასრულთ, ჩვენ მთელი მნიშვნელობით წამოგაყენებთ შესასწავლათ და გადასაჭრელათ იმ საკითხს, რომელიც მეშუათ პარტიაში დღემდის ერთიანათ დარღვილული და გვერღზე მიგდებული იყო. ჩვენ ვამბობთ ნაიკონალურ პარლემენტზე, ეს პრობლემა თითო ამ პარტიის ცხოვრებაში უკვე დღემნიშვნელოვანი და საკირობოროტია საკითხი არის. ეს პრობლემა კი ჩვენში დღემდე თითქმის სრულიად შეუსწავლელია და, რა თქმა

უნდა, მისი გადაჭრაც პარტიის მიერ ვერ იქნებოდა სათანადო. ღრთა ეს დღევანტული თაფიდან მოგეშოროთ და მით უსრუნველ-გყოთ მეშუათა საქმის ზრდა-განვითარება და ძღვევა-პოზილება.

აღკვანდელი ვითარება.

ჩვენი ქვეყნისა და მთელი იმპერიის თაფედასავალი ამ უკანასკნელ წლებში ერთობ არა ჩვეულებრივია და პირველი შეხედვით მეტათ უკანაური. აქ ერთმანეთს მ-სდევს და ერთათ ახსებობს ისეთი ერთი მეორის საწინააღმდეგო მოღენანი, თითქმის ესენი სრულიად სხვა და სხვა საუკუნეობის ცხოვრებლანი იყოს ამოგლეჯილი და ძალით ერთმანეთზე მიწებებულნი. მთელი ეს თაფედასავალი მოვქენება, სისმარი გვეგონებოდა, გული რომ დაჭრბლ-დასერილი არ იყოს იმ ვაბებით, რომელიც ჩვენ თავს დავავატყდა ამ ღრბს განმეღობაში, გონება რომ შებოქვლილი არ იყოს იმ სამკედრო სასიკოცხლო საკითხებით, რომელიც ამავე ღრბს ვაღვეშელი თვალწინ მაეოკოს სიღიადობას და ტრაფიზმით.

ჯერ იყო და ეს თვალუწვედნელი იმპერია დამსგავსებოდა რაღაც მოჯადოებულ უღბანს, ხალხისაგან დატარიღებულ ქვეყანას, სადაც მრავალ მილიონ ახსებათა გაუთავებულ ქვენსა-გმინვას ბანს აძლევდა მზოლოთ ზარბმის რქევა, „როზხისა“ და მეშტის ტრიალი. შემდეგ, თითქმის რაღაც განგებით ყველაფერი ვადაჭრიალდა და მონათა ბრბოს ნაცულები გამიჩნდა ხალხი, ამოჩაგებულნი, კეთილშობილი და გმირული მისწრაფებით, გამიჩნდა მთელი რახმები აღამიანათა, რაველთაც მკერდს უტეგრებდა თვით უშაღლესი იღვალეზი მინა-ერთობის თანაწრობის; აღამიჩნდა, რომ ქვეყანას სწყურებია ზრდა-განვითარება, აღამიანური ცხოვრება. მაგრამ აი, ყველაფერი აირია და იმპერიას კვლავ ვაღაფეფარო სამგლოვიარო შეგნებელი ძამა, პოლიტიკური ტრამენებით ამას ასე გამოთქვენენ: იყო ბიუროკრატიული თვითშყრობელობა (აბსოლიუტიზმი), ამაფარდა რევილიუცია, მარა ეს ძღვეულ იქმნა და გამარჯვებულნი დარაჩა რეპეკია. რას ნიშნავს ეს? ნამღილთათ რა იყო, რა მოხდა? რას ესწრაფვდა ხალხი და რას მიღწეო? რას წარმოადგენს დღევანდელი წყობილება?

როგორც მთელი რუსეთი უმთავრესათ მიწათმომქმელი ქვეყანაა. იცილი სახალხო და სახელმწიფო მეურნეობა დაყრდნობლია მაწათ-მოქმედებაზე. ამ უკანასკნელის დცეფმა, სოღლის ვაღატაკება-ღარბეფამ, შეაჩერა დაჭრობა-მრეწველობაც და მთელი ქვეყანა მიიყენა დაშვების უფსკრულამდე. მიხეზი აღვილოთ ვასაკეზია. თანამედრევე მეურნეობის წარსამართავათ აუცილებლათ საკიროა ორი ძალა: ფული (კაპიტალი) და

კოდნა; რუსეთს არ დაურჩა არც ერთი და არც მეორე. და ეს, რასაკვირველია, ასეც უნდა ყოფილიყო. რუსეთი ჯერ კიდევ თითქოს ნაქვრათ ბარბაროსული ქვეყანა იყო, როცა ის ევროპის განვითარებულ, კაპიტალისტურ სახელმწიფოებს მიეტმანა. ამითან «ფეხმა გამოწვამა» სწრაფთა წარმოშვა უშეცდომელი სახელმწიფო მანქანა ბიუროკრატიულ თვითმპყრობელობის სახით. ამის რჩენა—შენახვა სრულებითაც არ შეესაბამებოდა ქვეყნის საწარმოო ძალების მდგომარეობას. ამიტომ მთავრობას არამც თუ არა ჰყოფნიდა «ნაციონალურ შრომიდან აპოლეზიური ფული, ის იძულებული იყო ძლიერმატიერათ უცხო სახელმწიფოებიდან ელო და ისივლიერათ, რომლის მართა სარგებლის გადახდა აუთნალო ტერიტორიათ აწევებოდა ისედაც ტყავამძვრალ ხალხს. რაც შეეხება კოდნას და განათლებას, ესეც აკმაღლური ხილი უნდა ყოფილიყო რუსეთისათვის, რადგან ბიუროკრატიული თვითმპყრობელობის აუცილებელი საყრდნობი სწორეთ ხალხის უმეცრებაა.

ამ რიგათ, შრომის განაყოფიერებას, საწარმოო ძალების აღორძინება—განვითარებას წინ ვადგობა სახელმწიფოს ძველი წეს-წყობილება. «ძველი რეჟიმის დედა იყო არა მართვთვ-გამგებობა, არამედ სისტემატიური ომი, ბრძოლა მთავრობისა საზოგადოების წინააღმდეგ, როდესაც ომობენ, როდესაც ხდება ქვეყნის დაპყრობა, ანუ იქ წესიერების დამყარება, როდესაც უფლებებისა და კანონის ნაცვლათ ბრძანებლობს განსაკუთრებული უფლება, უფლება ძლიერისა, აი სწორეთ აქედან და ამიტომ წარმოადგის ის დამოუბველი ლოზუნგი, რომ სა-მართლიანობის, უფლების და კანონის პრინციპებს შე-იძლება დავუბრძანებოთ სახელმწიფო საკირობათა», ე. ი. ძველი რეჟიმის საკირობება, ე. ი. ბიუროკრატიის კუქისა და ჯ ბის ინტერესები. სახელმწიფოს საშინელ კრიზისის თვიდან ასაცლებლათ საკირო იყო ამ რეჟიმის მოსპობა, საკირო იყო ქვეყნის მართვთვ-გამგებობა ვადსაცემოდა თვით ხალხს და თვითნებობა-ძლი-მომკრობის ნაცვლათ გამეფებულიყო უფლება და კანონი; საკირო იყო მოხსნა იმ ბორკილებისა, რომელიც დადებულთ ჰქონდა ადამიანისა და საზოგადოების ყვე-ლა სსსიკოცლო ძალებს; პირადი თაოსნობის, საზო-გადოებრივ თვით-მოქმედების და საზოგადოებრივ შრო-მისა და წარმოების თუ კოდნა განათლების ასაღორძინებლათ და განსავითარებლათ საკირო იყო სიკოცლის გზა გახსნოდა პიროვნების და საზოგადოების შემოქ-მედ ძალებს; ბორკილები უნდა მოხსნოდა ადამიანის სინდისის, აზრისა და გრძნობის. საკირო იყო: ხელშეუ-ხებლობა პიროვნებისა და ბინისა, თავისუფლება სიუ-ყვისა, ბეჭედისა, კრებულისა, თავისუფლება კავშირებისა და სხ. ერთის სიტყვით, საკირო იყო «ადამიანისა და მოქალაქის უფლებათა» აღიარება, საკირო იყო

კონსტიტუციის დამყარება. აი ამას ესწრაფოდა განმა-თავისუფლებელი მოძრაობა.

მერე რას მივადწიეთ?

სახელმწიფოს დღევანდელ წყობილების დახასია-თება, იურიდიულ ტერმინებთ განსაზღვრა ერთობ ძნე-ლია. თვით კადეტების იურისტები დღევანდლამდე იშ-ველებენ ცნობილ ალმანახის დახასიათებას: «რუსეთი არის კონსტიტუციონური მონარქია, რომელსაც გა-ნაგებს თვითმპყრობელი (შეუზღუდველი) მეფე» მარა, როგორც ზევიტს, ეს განმარტება შეიცავს შინაგან წი-ნაღმდგობას. ფორმულის პირველი ნახევარი უარ-ჰყოფს მეორეს და მეორე—პირველს... არსებულ «ძი-რითადი კანონებით» სახელმწიფოს ძლი-არეფლება გავი-არებულია მეფესა და ხალხს შორის. რაიმე კანონის გამოსაცემათ უსაათუთ საკიროა ორივე მხრის ნება-სურ-ვილის თანხმობა. მეფე ვერ გამოსცემს ვერათიარ კა-ნონს, თუ ეს მიღებული არ არის ხალხის წარმოამდ-გენელთავან (რუს. დუმა და საბჭო); მაშასადამე რუსე-თი ყოფილა კონსტიტუციონური მონარქია. მაგრამ მე-ფემ უუფე გამოსცა კანონი (მაგ. ჰ იენისს) ისე, რომ ამაზე არც კი დაპითხებთან ხალხის წარმოამდგენელი. მაშასადამე რუსეთი კონსტიტუციონური კი არა, თვით-მპყრობელი მონარქია ყოფილა. შეიძლებოდა თქმული-ყო, რომ ჰ იენისის აქტი წარმოადგენდა სრულიად გან-საკუთრებულ მოვლენას, რომლის მსგავსი არასოდეს აღარ განმეორდება, მაგრამ მესამე დუმაში წაკითხულმა სტლიზინის დეკლარაციამ შეგვაცუბოინა, რომ მსგავ-სი აქტი მოხდება ყოველთვის, როცა კი ამის მოით-ხოვს «სახელმწიფოს საკირობათა»... მაშ იქნება რუ-სეთში არ შეცვლილა არავფერი და ძველი რეჟიმი კვლავინდებურათ დღევანდელს? მერე რალს ნიშნავს ტავრიდის სასახლემი გახსნილი საშაჯაგრო, სადაც იმ-პეროის ყველა კუთხიდან მისული კაცები თათბირობენ სხვა-და-სხვა კანონ-პროექტებზე, ადგენენ მთელი ქვეყ-ნისათვის სავალდებულო და სახელმძღვანელო წესებს, ერთი სიტყვით უყვიან საკანონმდებო მუშობას? იქ პარ-ლამენტის სურათს აგვირგვინებს ის ვარებულება, რომ თუ ერთი ნაწილი დებულებებისა ტრუს უკრავს მთავ-რობას, სამავფეროთ მეფეც ამას სისტემათ და მოური-დებლათ ჰკიცხავს, ანუ დება რომელიმე სოციალ-დემოკ-რატი და მინისტრებს პირში ეუბნება მკვახეთ: «მთავრო-ბას ჩვენ არ მივცემთ და არც ვანდობთ არც ერთ კა-პუის, რადგან მთელი მისი მოქმედება მიმართულია ხალხის წინააღმდეგო» და სხ. მაშ რუსეთსაც უუკე ჰქო-ნია კონსტიტუცია; ე. ი. უფლებბრივი, კანონიერი წყო-ბილება! მაგრამ აი რას გვატყობინებს ცნობილი იუ-რისტი დებუტატი მაკლაკოვ: «რუსეთის უფლებესი ნა-წილის რეჟიმი არის დაკანონებული უკანონობა», ე. ი. რეჟიმი განსაკუთრებული (მდგომარეობათა?). ეს რეჟიმი შემოღებულთა, როგორც საფუძველი, როგორც ნორმა სახელმწიფოს მართვთვ გამგებობის... რა საკიროა ჩამოე-თვლო ყველაფერი, რასაც «ოხრანის» (გადლიერებულ,

*) ჰეტრ. სააგენტოს დეკემბრიდან, დპ. მაკლაკოვის სიტყ-ვეა 19 აპრ. დუმის სხდომაზე.

განსაკუთრებულ და სხ. დაცვის წესების) საფუძველზე ახდენენ?.. სადაც თვითნებობაა, იქ უეჭველათ ბიროტ-მოქმედებაც არის. შეიძლება ითქვას, რომ გამოღიერებული დაცვის წესები არსებობს არა „კანაპოლის“ წინააღმდეგ საბრძოლველათ, არამედ თითქოს იმისთვის, რომ შეძლება ჰქონდეთ კანონით დაარღვიონ ხოლმე კანონი, თითქოს იმისთვის, რომ აღადგინონ 17 ოქტომბერს არღვეული წეს-საზღოებია*“). იქნება, როდესაც ადგილობრივ, სახელმწიფოს პერიფერიებზე დათარეშობს თვითნებობა, ძალმომრეობა და უკანონობა, იქნება ამ დროს ცენტრში, სახ. ღუმში მაინც არის გამყვებელი ახალი პრინციპები, კანონიერება, კონსტიტუცია? დიხ, ასე არისო, გვარწმუნებს იგივე მაკლაკოვი. ის ამბობს: „ახალი პრინციპები. უფლებრივი პრინციპები, წარმოადგენლობითი მართება—გამგეობა, ყველა ეს ვამყვებელია მხოლოდ ცენტრში. დიხ ტაბრილის სასახლეში ჩვენ თავს ვვარჯობთ ახალ პირობებში, აქ ვხვდებით, რომ შესაწე სახელმწიფო ღუმში არ დაქვარვა თავისი უფლებანი, იგი სისტემატურათ აფართოებს მით. ჩვენ საღამს ვაძლევთ მის ამგვარ მოქმედებას. ამას ჩვენ ვხვდებით აქ, ცენტრში. მარა ტაბრილის სასახლე წარმოადგენს რაღაც ექსტერიორიალურ საფლობელოს (სახელმწიფოს-სახელმწიფოში). ყველა ეს პრინციპები ჰქვება და ივიწყება რაწმასაც კი მისი კვლიდან გამოვლივართ გართ, ცხოვრებაში.“ თანახმით ამ „შებედლებისა, მაკლაკოვი აღიარებს, რომ დღევანდელ რუსეთის ძირითად წინააღმდეგობა, და მისთან ქვეყნის უპირველესი საშიშროება არის ის, რომ „სახელმწიფოს ფორმები (კონსტიტუცია-კანონიერება) და მართვა-გამგეობის წეს-რიგი (ადმინისტრატორების პირადი განსჯა-უკანონობა) არ შეესაბამებინ და უარჰყოფენ ერთი მეორეს,“ აქედან თავისთავად ცხადია, თუ რა საშვალებით შეიძლება ქვეყნის შევლა-ხსნა და სახელმწიფოს დღევანდელ კრიზისიდან გამოყვანა: „ჩვენი ადგილობრივი მთავრობანი (გენერალ-გუბერნატორები და სხვა ადმინისტრატორები)—განავრძობს მაკლაკოვი—აღზღიღინი არიან სულ სხვაგვარ პრინციპებზე, საქირო არის მათი ვარდაქანი. იმათ ზაღიდან რკინის ხელმა უნდა უწყვიტოს, რომ ამიერიდან მართვა—გამგეობის სხვა წეს-რიგია“. ჩვენის აზრით, პატივეცემული იურისტი შემეღარი არის. მის მიერ ნაწვენები გასაღები ვერ ხსნის „საიდუმლოებას“ და მისი საშვალებაც არ არის საკმაო.

რას წარმოადგენენ სახელმწიფო მექანიზმის ცენტრები?

უწინარეს ყოვლისა, ხაზ გასვით უნდა აღენიშნოთ, რომ წინააღმდეგობანი ჩაქსოვილია სახელმწიფოს მთელ სივრცეზე. თუ არის ისეთი კუთხეები, (მაკლაკოვის ჩვენებით ეს არის უფლებანი ნაწილი რუსეთისა), სადაც თვითნებობას და ძალმომრეობას ფარ-

თეთ დაუღვეს ტახტი, იპოვება ისეთი ადგილებიც, სადაც უფლება და კანონი შედარებით მაინც პატივდებულია. 17 ოქტომბრის შემდეგ ძველი ცენტურა საზოგადოთ გაუქმებულია, მარა არის ისეთი გენერალიზაცი, სადაც იგივე ძველი ანუ უარესი ცენტურა აღდგენილია. საერთოთ, ბევედითი სიტუცა დღეს უფრო თავისუფალია, ვიდრე როდელი ყოვილა რუსეთში, მაგრამ, იმავ დროს, იგი ხელა ზოგჯერ განიცდის ხოლმე ისეთ სასჯელს, ისეთ რეპრესიებს, რომლის მსგავსი არ იცოდა თვითა მუღღა რეთიშა. დღეს წიენის ზილაზიებში ყველას შეუძლიან იცილოს ისეთი წიენაკები და სხვა და სხვა სოციალ-პოლიტიკურ რინაარის თხზულებანი, რომელთა წაკითხვას 17 ოქტომბრის წინათ მარტო ნესტიან სარდაფებში ჰქედავდა ხოლმე თავ-განწირული მუშა ან მასეთი თავ-განწირული მიიგივე მეგობარი ინტელიგენტი. მაგრამ ამასთანავე დღეს შეიძლება ციხეში აოკოთ თავი ისეთი წიენისა, ანუ ხელ-ნაწერიისათვის, რაც თვით არსებული კანონებითაც სრულიად არ შეიცავს არავითარ დანაშაულს. სწირათ ერთ და იმავ დანაშაულისათვის სხვადასხვა არის სასჯელი, ანუ ერთი გუბერნიიდან ახვეებენ მცხოვრებელს ამა თუ იმ დანაშაულობისათვის, ხოლო მეორე გუბერნიის ადმინისტრაცია იმავ გვარ დანაშაულობის ჩამდენს სასჯელს დაუთავებლავ უკან აბიზობლოში და სხ. და სხ. ამ მაგალითების აღსანუსხავათ ამ ჟურნალის მთელი ნომერაც არ იქნებოდა საკმაო. ეს წინააღმდეგობანი საუტყობო თივულათ იქსოვება პერიფერიებში, მარა ესავე წინააღმდეგობანი აღწვევენ შუაგულამდე და გადადიან თვით სახელმწიფოს ცენტრებში; ხოლო ამ უკანასკნელში ჩვენ ვხვდებით იმნარის წითელ ძაფს, რომელიც გზას ვავიცილევს წინააღმდეგობათა ლაბირინტაში და გვაპოვინებს სდ არის ძირი ამ ყვავილებისა.

სახელმწიფო მექანიზმის ცენტრებს შეადგენენ აღმასრულებელი ორგანო (მთავრობა—სამინისტრო), სამოსამართლო ორგანო (სასამართლოს დაწესებულებანი) და საკანონმდებლო ორგანო (სახ. ღუმე). დივიწყით პრეველიან.

მთავრობისაგან არა ერთხელ ვესმენია, რომ იგი ბეჯითით მოწვადინებულია რუსეთის განახლებას; ლიბერალურ რეფორმების გატარებას, მარა ამ საქმის განხორციელებას ის ვერ შესდგომია იმ მიზეზით, რომ რუსეთი ჯერ კიდევ არ დაწყნარებულია. ესეუ ვაიმეორა მთავრობამ შინაგან საქმეთა მინისტრის ამანავ მაკაროვის ბაგით პირველ მაისის სახელმწიფო ღუმის სხდომაზე, აჩვენდა სამუშაოროთა—განაცხადა მან—არ შევიძლიან თქვენს წინაშე დავამოწმოთ, რომ რველიუცია ჩამდგარიყოს... რამდენიმე დღის წინათ ვორონეის გუბერნატორს ყუმბარა ესროლეს. ეს არ არის ნიშანი დაწყნარებისა, ეს არ არის ნიშანი რუსეთის სრული დამშვიდებისა*.

დავანებოთ თავი იმ ათასჯერ აღნიშნულ ფაქტებს,

* ზემოხსენებული დებულებანი.

რომ დაუწყწარებლობისა და რევილიუციის მიზეზი იყო სწორეთ ძველი რეჟიმი, სწორეთ რევოლუციებისა და კონსტიტუციის რეჟიმობა. დავანებთ თავი იმასაც, რომ უფრო მეტი სიწყწარე და დამოშანება, რაც არსებობს დღეს რუსეთში ძნელთ წარმოსადგენია საქაოს; ყოველ შემთხვევაში, ძნელთ წარმოსადგენია იმ დრომდე, ვინემ არსებობს კაპიტალისტური საზოგადოება; რადგან ასეთ საზოგადოებაში არ შეიძლება მარავალ მილიონ ხალხს არ გამოეტიოს თითო-ოროლა, წუთი-სოფლისაგან გამწარებულ-შერყეული ადამიანი, რომელიც ყუშპარის გახეთქისა ან მოერიდება; ასეთი შემთხვევები დღეს ხდება იესთ კონსტიტუციონურ ქვეყნებშიაც, როგორც არის იტალია, საფრანგეთი, ამერიკა და სხ.; და თუნდ ასეთი გამოვილინენ კიდელ, არ შეიძლება არ გამოჩნდეს ბატონისაგან მოსყიდული, ვინემ პრავაკატორი.

დავანებთ ყველა ამს თავი და ვითხოთ: როგორია მთავრობის ყოველდღიური მოქმედება და მისი განწყობილება ადგილობრივ ადმინისტრატორებთან?

დებუტატებმა იმავე სხდომაზე მრავალი მაგალითებით დაასურათეს, თუ ეს უქანასკნელი როგორც მართავენ და განაგებენ თავიანთ საბრძანებელთ. სხვათა შორის დღებ. პეტერბურგმა, სხვა მრავალთა შორის დასახელდა „მთავრობის წარმომადგენელი პირი, რომელიც, იმ დროს, როცა იგი იყო აღქურვილი ძალა-უფლებით და პირდაპირი წარმომადგენელი ხელშეწივე იმპერატორისა, ოფიციალურ კრებაზე წარმოსთქვა შემდეგი ისტორიული ფრაზა: „ჩვენ ყველანი, ბატონოებო, გულში დიდთ მოხარულნი ვართ „მოღვრობებისა“ (ხალხის აკლემბა-აწიოკებისა), მაგრამ ამაზე, რასაკვირველია, ჩვენ ნება არ უნდ დავთრობთ“. ეს ფრაზა წარმოსთქვა ბარონ კაულბარსმა. მე თქვენ ადგილობრივ მთავრობის პერგამენტზე—რას იტყვით ეკითხებით თანაობის იმ წარმომადგენელზე, რომელსაც შეუძლიან ოფიციალურ კრებაზე განცხადოს, რომ იგი მოხარულია, როცა მსოფრთვეთა ერთი ნაწილი ვერტაეს მეორეს?“

მინისტრის ამხანაგი მაკარკივი დებუტატებს პასუხით ეუბნება, რომ მათ მიერ დასახელებული ფაქტები არ არის სავსებით მართალი და რაც მართალი ის გამოიკალიდა იმ გენერალ-გუბერნატორებს, რომელითაც უწენიწავდა უქანონობას. დებუტატები სიტყვის უბრუნებენ მინისტრს და აღნიშნავენ, რომ არაჰკ თუ მთავრობა თვითონ პასუხის გემაში არ აღუდდა დამნაშავე ადმინისტრატორებს, არამედ ის ამ უქანასკნელთ ესარჩლებოდა მაშინაც კი, როცა ამათ წინააღმდეგ საჩივრს დაპირებდენ უქანონოთ დასჯილინი, თვით-ნებობის მსხვერპლის კერძო პირები (მაგ. გენერალ დუშაპისა და ნოვიკოვის ავარაკის საკითხი, როცა მთავრობას რამდენიმე თასი მანეთი გალუხდა მომეივანთ, ოლონდ კი საქმე არ გახმარებულყო და მთავრობას ამ რიგით სახელი არ გასტყებოდა) მთავრობამ დამნაშავე გენერალ-გუბერნა ტორი მხოლოთ ერთი ადგილიდან მეორე ადგილ-

ზე გადაჰყავდა ანუ ზედმეტათ წარჩინებულ ჯილდოსაც აძლევდა. ასე მაგ.—ამბობს დღე. მაკლაკოვი—ტამბოვის გუბერნატორის მურატოვის ერთი უქანონო მოქმედება, მართალია, სამინისტრომ გააუქმა „მაგრამ ბ. მურატოვი მაინც დღეგრძელობს და ჯილდოებსაც იღებს“. ასევე „ულერგრძელობენ“ გენ. ლუბმაქე, გენ. გერშელმანი და სხვა და სხ

ყველა ამის შემდეგ ცხადია მთელი მნიშვნელობა დღე. პეტერბურგის შემდეგი შემახილისა: „განა დუშაპქე გამონაკლისია? განკერძოებულთ პირთა განა ვერშელმანი? ანუ ბ. კაულბარის ერთი ადამიანის სახელია? ჩემ თავს ნებას ვაძლევ შეგკითხოთ: რა ჰქვიან ამ კრებულს, ამ ქეშმარტ რუსულ დევილოვის წარმომადგენელთა—დუშაპქე, გერშელმან, კაულბარსს? მე ვფიქრობ, რომ კრებულს ანუ ჯამს ამ ცალკე პირებისა და მათთან მორატავეების, ფულონების და გორჩაკოვების, რომელთა რიხვი ლეგიონია, ამს ჰქვიან რუსეთის საშინაო პოლიტიკა“. მინისტრის ამხანაგმა მაკარკოვი წარმოსთქვა, ვრცელი სიტყვა, რომლის შემდეგ თვით დღე. მაკლაკოვი, —თუმცა ეს უქანასკნელი თავიდან იმ აზრს იცავდა, რომ ცენტრალური მთავრობა კანონიერების მატარებელია, ხოლო ადგილობრივი მთავრობანი ეძლევიან თვით-ნებობასაც, და რომ ამ წინააღმდეგობის მიუხედავად გამოიხსნიდა ქვეყანას განასაღვლიდან,—აი თვით ეს მაკლაკოვი დაბოლოს იძულებული გახდა დაესტყვა: „რაკი ცენტრალური მთავრობა თავის თავზე იღებს პასუხის მგებლობას, ამგვარ განცხადების შემდეგ იმათ ვინც დღე-პარაკა გენერალ დუშაპის ბორტ-მოქმედებაზე, უნდა აღიარონ, რომ პასუხის მგებელია არა ადგილობრივი უფროსი, არამედ ცენტრალური მთავრობა.“¹⁾

მთავრობა რომ ვერ ვგებავთ კონსტიტუციის აზრს და მთელი მისი ფიქრი და ზრახვა ძველი რეჟიმისკენ არის მიქცეული, ამას კარგათ სცნობს აგრეთვე მინისტრების მთელი ქცევა და სიტყვა-პასუხი სახ. დუშაში. ეს გამოსტყვივის თვით ისეთი წიგნობანებში, როგორც არის მაგ. მინისტრების მიმართვა დებუტატებისადმი. იგინი ამით „ხალხის წარმომადგენელთ“ კი არ იხსენებენ, არამედ მხოლოთ ამა თუ იმ გუბერნიის წარმომადგენელთა“ (იხ. მაგ. მინისტრის მაკარკოვის შემოხმებული სიტყვა) მაგრამ მთავრობის ნამდვილ სულის კვეთებას უფრო აშკარათ და საბოლოოთ ფარდა ხსადა ფინანსთა მინისტრი კოკოცკევის იშვიათმა გულურყელობამ, როცა მან ამას უწინათ დუშაში შესცა: „ამდლოდა ლმერათს

¹⁾ იხ. 2 მისის ლემის ტენფორ. ანგარიშობი.
²⁾ თვით ოქტომბრისტებშიაც არ გამოჩნდა ისეთი გულურყევილი, რომ დავებრუნბანა, ვითომ მას მინისტრს ეს სიტყვა უნებურათ წამოსტყვივდეს, ვითომ მას სდომებოდეს ეთქვა „პარლამენტარობში“ და არა „პარლამენტი“—ორი სრულიად სხვა-და-სხვს იურიდიული ცნებაა. პარლამენტი ეწოდება წარმომადგენელთა ყოველ კრებას, რომელიც არ აღქურვილია საკანონმდებლო უწყებთ; პარლამენტარობი კი ნიშნავს მთავრობის პასუხის-მგებლობას პარლამენტის წინაშე, კოკოცკევის რომ მხოლოთ ამ უქანასკნელის შუჩვენება სდომებოდა, ის უმჯეველია სიტყვის დასწორებდა.

რუსეთში პარლამენტი არ არისო!..³⁾ ასეთია სულსი კეთება რუსეთის როგორც „ხილულ“, ისე „უხილაე“ მთავრობისა.

როდესაც განმთავისუფლებელი ტალღები საქაოთ მრისხნე უიქმნა ძველი რეჟიმისათვის და აშკარა გახდა, რუსეთში იწყებოდა ახალი ეპოქა, ჩვენ გვხსოვს გამოცეა უმაღლესი უქაზი (12 დეკემბერს 1904 წ.), სადაც აღიარებულია საქირობება სხელწიფო მართვა-გამგეობას მისცემოდა ახალი, თანამედროვე პრინციპები. მარა ვის მიენდო ამ პრინციპების გატარება? იმ მინისტრთა კაბინეტს, რომელიც მუდამ ერთგულთა იცავდა ძველი რეჟიმის ყველაზე უარეს და დუხჭირ პრინციპებს. 17 ოქტომბრის შემდეგაც, როცა კონსტიტუციის მთავარი დებულებანი უმაღლესათ იქმნა აღიარებული, კონსტიტუციის განხორციელება მიწც ვეალება იმ სამინისტროს, რომელიც თვით კონსტიტუციონურ მიდრეკილებასაც კი სახელწიფო დანაშაულობათ სოვლის.

ყველა ამს დაუმატეთ ის, რომ ჩვეულებრივ უფლებების და კანონის გაუქმება (განსაკუთრებულ მდგომარეობათა შემოღება) სრულებითაც არ შედის დუმის კომპეტენციაში და რომ სამინისტრო პასუხის მეგბელი არ არის დუმის წინაშე და თქვენ გეკოდინებთ, თუ რას წარმოადგენს რუსეთში აღმასრულებელი ორგანო.

რაც შეეგება სამოსამართლო ორგანოს, ამაზე სიტყვის აღარ ვაფარძელებთ; საქაოა გაისხნოთ უქანასკნელი წლების პოლიტიკური პროცესები; თქვენ უმაღვე დარწმუნდებით, რომ სასამართლოს არ მოეპოვება ნატამალი დამოუკიდებლობისა (რასაც ითხოვს კონსტიტუციონური პრინციპი), რომ იგი ემსახურება მხოლოთ პოლიტიკურ მიზნებს, ე. ი. მორჩილი იარაღია აღმასრულებელ ორგანოსი, მთავრობისა. ხოლო ამ უქანასკნელის მისწრაფება, ფიქრი და ზრახვა, მთელი მისი არსება—როგორც უკვე დავინახეთ ზევით, პირდაპირი და სრული უარყოფია იმ მიზნების, რასაც ისახავდა განმთავისუფლებელი მოძრაობა...

ონ

პირველი ტალღა.

კლდისა მწვერვალი აზნელებს არეს, დაბლა ზღვის ტალღებს არ უშინდება; არაფრად იმჩნევს გრიგალითა ქროლვას ამაყად მშენი ძირს იცქირება!.. ტკბილი ნექტარი მისთვის შხამია, გრძნობა დასშული შესტრფის წყვედილას; შავი ნაპრალნი ცეცხლსა აფრქვევენ ოდეს მზე აყრის სხივსა დიდისა!..

ძლდისა გადაღმა ედემი ჰყვავის, ზამთარ და ზაფხულ ვარდი იშლება; ფერად ყვავილთა, ეშხით მიბნედილთ, მკრთალი ვარკვლავი კით ედიმება!.. ციური ზმები სმენას ჰხიბოვან, უკვდავების ცვრებს აფრქვევს ლაფვარდი; ფრინველთა გუნდნი ტკბილად ჰგალობენ, სულს არა სზავრავს ნადევილი, დარდი!..

ტალღა მძვინვარებს... ქაფს ისვრის მალღა... გრგვინვა-ღრიალზე თრთის არე-მარე; აღსრულდა კიდეც!.. ნაპირს ეკვეთა და მიანგვრია კლდეს ცალი მხარე!.. ლოდებს ქვეშ მოჰყვა პირველი ტალღა, მწარე ბოძოლაში მსხვერპლად დაეცა;

³⁾ კონსტიტუციონურ უფლებების ერთი ძირითადი დებულებაა ის, რომ თითოეული დეპუტატი მართალია ირჩევა ხალხის ერთი ნაწილისიგან, მაგრამ წარმომადგენელია მთელი ხალხისა.

ჰველგან სიცოცხლე სურათი იაროშევსკისა.

სამგლოვიარო ხმებში მოიცივს,
შეკრთა ზღვის გული და მაღლა ზეცა!..

..... ისევ გამეფდა მკედრული სიღრმე,
კლდე გულზედად ტალღებს დასცქერის;
და ბელზებელი ზღვის ნაპირიდან
გული მქვევანსა ჰანგა დაჰმღერის!..

ლანი.

რეკორდ განჩინა აღმაინაშა ღმერთი.

ქრისტიანთა შეხედულებით ყველა მიზეზთა მიზეზი მსოფლიოში არის ღმერთი, რომელიც წარმოადგენს სამებას: მამაღმერთს, ძეს ღვთისას—იესო ქრისტეს და სულიწმინდას. ამავე დროს ქრისტიანების რწმენით სამება ერთ-სარება არის ე. ი. ღმერთი ერთსა და იმავე დროს სამიც არის და ერთიც! თუმცა არც ერთი ქრისტიანს ჯერ ვერ წარმოუდგენია და ვერც წარმოუდგენს ვერას დროს: რა ნაირათ შეიძლება, რომ ღმერთი ერთსა და იმავე დროს სამიც იყოს და ერთიც, მაგრამ აღამიანისათვის ეს მიუწოდებელია, გვერუფებენ სულიერი მამები და ქრისტიანებიც ამით კმაყოფილდებიან. ღმერთმა განჩინა მსოფლიო, განჩინა დედამიწა არარაბისაგან და მანვე შექმნა აღამიანი თავისი ხატების მსგავსად. ეს პირველი აღამიანი იყო ადამი. ადამს ღმერთმა გვერდი გამოსცრა და იქიდან განჩინა ევე. მთელი კაცობრიობა წარმოსდგა ადამისა და ევისაგან. ადამ და ევა მღმერთს შესცოდეს, აკრძალული ტის ნაყოფი შესჭაეს და ამისათვის ღმერთი იმდენათ გარისხდა, რომ მთელი კაცობრიობა დასაჯეს; მაგრამ ღვთის ძემ იესო ქრისტემ თავისი ტანჯვით და ჯვარცმით იხსნა კაცობრიობა, შემდეგ ისევ ზეცას ამაღლა და მამაღმერთს მოუხრდა მარჯვნივ. ამ მოკლეთ ის საფუძველი, რომელზედაც აგებულია ქრისტიანული მსოფლიო შეხედულება.

ქრისტიანული მოძღვრებით იესო ქრისტე ქალწულს მარიამს ჩაესახა სულიწმინდის ზეგადმოსცემით. ამ მოგვითხრობს ქრისტეს დაბადების შესახებ სახარება.

არავითარი ხორციელი არ ისახება და არ იბადება ისე, თუ დედლის კვერცხს მამლის სპერმატოზოიდი არ შეუერთდა. ბუნებაში არსებობს განსახლებული წესრიგი, განსახლებული კანონები, რომლებიც უცვლელათ მოქმედებენ. ვთქვათ, თვდაპირველათ ეს წესრიგი და კანონები ღმერთმა დააწესა, მაგრამ რაკ ერთხელვე დააწესა, მათი წყევლა და შეჩერება არავითარ ძალას, არავითარ ღმერთს აღარ შეუძლია,—ამას გეგმეტოცებს ჩვენ ბუნების ყოველდღიური შესწავლა. ბუნების კანონები ქაღალდზე დაწერილ კანონებს კი არ წარმოადგენენ რუსეთის კონსტიტუციასავით, რომ სამთა დამწერმა მაშინ წაიღოს უკან და გააუქმოს, როცა ეს მას მოესურ-

ვება,—არა,—ეს კანონები თვით ნივთიერებაშია შედლებული და მსოფლიოს ძირითად კუთვნილებას შეადგენს. ის ეს კანონები გეგმეტოცებენ, რომ აღამიანი ისახება მაშინ, როცა დედის კვერცხს-უჯვარედს შეუერთდება მამის უჯვრედი—სპერმატოზოიდი.

ვთქვათ, ქრისტე არის მართლა ძე ღვთისა. მაგრამ რაკი მან ხორცი შეისხა, იმას სწორეთ ისე უნდა შეესხა ხორცი, როგორც საზოგადოთ ყოველი აღამიანი ისხავს ხორცს; რაკი მან მოინდომა აღამიანათ დაბადება, რომ კაცობრიობის ცოდვა გამოეყსიდა, ის უნდა განენილიყო აღამიანათ სწორეთ ისე, როგორც ყოველი ჩვენგანი ნდებდა რაკი უზენაესი სამართლიანობის დამკვაყოფილელათ იესო ქრისტე უნდა დატანჯულიყო კაცობრიობის გამოსახსნელათ და უნდა დატანჯულიყო, როგორც აღამიანი, უსათოთა უნდა ჩასახულიყო სწორეთ ისე, როგორც ყოველი აღამიანი ისახება. წინამდებელ შემთხვევაში ქრისტეს სხელი არ იქნებოდა ნამდვილი აღამიანური სხელი, მაშინ ხომ მისი ტანჯვაც არ იქნებოდა ნამდვილი აღამიანური ტანჯვა, ამიტომ არც ფასი იქნებოდა უზენაესი მოსამართლის თვალში. სხვადსხვა წყარო გეგმეტოცებს, რომ ეს აქვე მოხდა ნამდვილათ. მოკიუხული მათე თავისი სახარების პირველ თავში მოგვითხრობს: „რამეთუ მიითხოველ იყო დედა მისა მარიამ იოსებოდა და ეღერე შერთამდელ მათა იოზევა იგი მიღგომოლ სულისაგან წმინდისა. ხოლო იოსებ ქმარი მისი მართალი იყო და არა უნდა განმეილებე მისი, იზრახა ფარულათ განტყუება მისი“. მაგრამ იოსებს ანგელოზი გამოეცა და დააბრწყუნა: რამეთუ რომელი იგი მისგან იშვეს, სულისაგან წმინდისა არსო. სახარების ეს ალაგი ცხადთ ამტკიცებს, რომ იოსები არ იყო ქრისტეს მამა.

ბევრმა მორწმუნემ ისიც კი ეცი, რომ ნამდვილათ სახარება ოთხი კი არ არის, არამედ ორმოცდა-ათამდე, მაგრამ წმინდა მამებმა მხოლოთ ოთხი იცნეს ნამდვილ სახარებათ და დანარჩენი ყალბებთ. ერთ-ერთი ამ დაწუხებულ სახარებათაგანი მოგვითხრობს შემდეგას: იუდას ქვეყანაში იდგა კლაპარის ლეგიონი, რომლის კაპიტანიც იყო რომაელი იოსებ პანდრა; მან შეეცდინა ურის ქალიშვილი ბეთლემელი მირიამი, რომელსაც ეყოლა ვაჟი იესო^ა. ეს ალაგი ნათლხა ჰვენს მოკიუხულ მათეს სიტყვებსაც, თუმცა ამ ერთი ცნობის მიხედვით ძნელი სათქმელია, მართლა რომელი კაპიტანი იყო ქრისტეს მამა თუ არა, ხოლო სული წმინდა რომ აქ არაფერს შეუაზი იყო, ეს ცხადზედ უცხადსია. ექვს გარემო, ნამდვილი ცნობები იესო ქრისტეს მამის შესახებ ბევრი იქნებოდა, მაგრამ თუკი ისეთი ექსიკოპოზი იყო აღმესაზრდიაში მეოთხე საუკუნეში, რომელმაც ქრისტეს სახელით უმესანიშნავესი წიგნთ-საკაცი დასწვა, განა ისეთები კი ცოტა იქნებოდენ, რომლებიც ყოველგვარ ნამდვილ ცნობებს მოსპობდენ იესო ქრისტეს დაბადების შესახებ!!

* Геккель Мировья загадки 1906 г. стр. 172.

ასეა თუ ისე, იესო ქრისტეს დედაცა ჰყავდა და მამაც. ქრისტეს დებიცა ჰყავდა და ძმებიც. იესოს ბიოგრაფიის ჩვენ აქ არ შევხვებით, საჭიროა მხოლოდ მისი მოძღვრების გათვალისწინება. ამ გათვალისწინებით მკითხველი დარწმუნდება, რომ ქრისტესთანაა მხოლოდ სახელს ატარებს ქრისტესას; არსებით კი ის არის ნამდვილი ფარისევლის სარწმუნოება, რასაც ასე სდევნიდა ქრისტე. დღევანდელი საქრისტიანო სამღვდლოება ქრისტეს მიმდევარი კი არ არის, არამედ ფარისევლების, რომელთა წინააღმდეგ თავიდანვე მიმართული იყო ქრისტეს მოძღვრება. მაგრამ მის იხიანი იყვენ ურიების ფარისევლები. ს-ქრისტიანოს ფარისევლებმა ქრისტეს მოძღვრება თავის გემოვნებაზე გადააკეთეს; საბრალო ხალხი კი დარწმუნებულთა: სამღვდლოების პირით თავი ქრისტეს ღვაპლად რაიბოდა. ქრისტე რომ ეხლა მოვედომის ქვეყანას, ყველაზე უფალ მისი სახელის მტარებელი სამღვდლოება ამხედრდება იმის წინააღმდეგ.

ქრისტე დაიბადა და აღიზარდა ღარიბ ოჯახში. ბუნებამ მას მისცა არაჩვეულებრივი ნიქი, ძლიერი გარნობა, ყოვლათ პატიოსანი გული, რბილი, წყნარი, მშვიდი, მასთან მტკიცე ხასიათი. სინატიარვიდანვე ისეთი კითხვები იქცეოდა ქრისტეს ყურადღებას, რომლებიც უმეტესობას მთელ თავისი სიცოცხლეში ერთხელაც არ გაუფლავებს თავში. იმის მაგიერ, რომ საქმე ეკეთებია, ქრისტე იჯდა და ოცნებობდა, ფიქრობდა, ან წიგნებს კითხულობდა, რომ თავისი სულიერი წყურვილი დემკაყოფილებია; ან მაშინდელ მწიგნობართ უღლებდა უფროს, საცა კი მოახერხებდა. ამის გამო დედა და მამობილი ოსები ხშირათ უწყებოდენ ქრისტეს, რადგანაც ბავშვის ბუნება მათ სრულებით არ ესმოდათ და მას უფრო ზარმაკათ სთვლიდნენ. რაც უფრო იზრდებოდა ქრისტე, მით უფრო რთულდებოდენ ის საჭირობოროტო კითხვები, რომლებიც მას მოსვენებას არ აძლევდენ და მისგან პასუხს თხოვდენ. ქრისტე ვერაინ ვერ დაემკაყოფოდა, ვერაინ ვერ მისცა მას პასუხი. ის თავის გულში, თავის არსებაში ეძებდა პასუხს და ოცნებობდა. ფიქრით გატაცებულს არა თუ საქმე, ხშირათ ქამაც კი ავიწყლებოდა. ხელობათ ქრისტე დურგალი იყო, მაგრამ დურგლობას მალე მიანება თავი. ის იყო უდიდესი იდეალისტი, მას სწამდა ადამიანის ბედნიერება, ამავე დროს კი თავის გარეშეშო მხოლოდ უბედურებას ჰხედავდა. ქრისტეს დროს გაგრძელებული იყო რომაელთა ბატონობა. რას წარმოადგენდა იმ დროს ხალხის ცხოვრება? მცირე ნაწილი ფეოდალებში და გარკვენილებში ატარებდა თავის დრეგებს, უმეტესი ნაწილი კი პირუტყვულ ყოფაში იყო: ზოგი მონები იყვენ, სხვები ბოგანა და მაწანწალები, რომლებიც ბატონების ნასუფრალთაა რჩებიდენ. ქრისტეს სამშობლოში საშინელი სიღატაკე იყო გამეფებული. ყოველდღიურ ფიქრსა და ზრუნვას ლეკმა პურის შოპოებისა და გაძლიძობისათვის შთანთქმული ჰქონდა უმარავდესობის მთელი არსება და მთელი დრო, მაშინ როდესაც უტკირესობა თავზე სსე-

რელი ჰქონდა ყოველისფერი. პირველთ სიღატაკისა გამო, მცირეთ ფუფუნებისა გამო სულიერი მოთხოვნილებანი ჩახშული ჰქონდათ. ეს არ იყო ნამდვილი ცხოვრება, ცხოვრება ადამიანური.

ადამიანი ქრისტეს რწმენით ღვთისაგან გაჩენილი იყო მალთა, წმინდა, უზენაესი ბედნიერებისათვის; ის კი ცხოვრების ქვეშაირთ გზას გადადენილი იყო. მღვდელთ მსახურნი, რომელთა პირდაპირი მოველეთა იყო ხალხისათვის ცხოვრების ქვეშაირთ გზის ჩვენება, მხოლოდ სარწმუნოების გარეგან ფორმას ასრულებდენ და იცადენ, თვით სული და გული სარწმუნოებისა კი არც მათ და არც სხვებს არ ესმოდათ. ბუნებით ქრისტე იყო უზომოთ კეთილი, სიყვარულით აღსავსე; ყოველ ადამიანში ის ჰხედავდა თავის ძმას და დას, ამიტომ მას ყველა უყვარდა. ქვეყნის ვარამმა დისადგურა იმის არსებაში, ხალხის უბედურებამ დასვენდინა იმისი გული, ქვეყნის ტანჯვა სტანჯავდა მას. დიდხანს ჰფიქრობდა და ბევრს ჰფიქრობდა ქრისტე, თავისთავს ებძოდა და ბოლოს გადასწყვეტა: ქვეყნისთვის შევიწროა თვისი სიცოცხლე და ხალხი გამოეყენა ბედნიერების გზაზე. საქმე იმაში იყო, როგორ და რა გზით შეიძლებოდა ხალხის გაბედნიერება? ქრისტეს უშვილი და წყნარი ხასიათი, სიკეთითა და სიყვარულით აღსავსე გული ვერ ურიდებოდა ვერავითარ ძალმოშრომებას; მას სწამდა, რომ ძალით არავითარი ბედნიერების დამყარება არ შეიძლებოდა, —ბედნიერებას ჰშობავს მხოლოდ სიკეთე და სიყვარული, რომელთა გარეშეც ქრისტეს არაფერი არა სწამდა კეთა შორის ურთიერთობაში. ქრისტეს სიკეთე და სიყვარული კი უსაშხდრო იყო; ადამიანისადმი სიყვარულის გულისათვის თავის განწირვასაც კი თხოვდა. ამგვართ ძალით გარდაქმნა ცხოვრებისა ქრისტემ არა თუ უარჰყო, მან გამოაცხადა: ბოროტებას ძალით ნუ ვწინააღმდეგებთ, ბოროტისათვის სიკეთით მიუგეთო. რადგანაც ადამიანის ბუნების ძირითად თვისებათ მას მიანდა სიყვარული და სიკეთე, ამიტომ დარწმუნებულ იყო, რომ მხოლოდ კაცობრიობის ზნეობრივთ გარდაქმნით მიადგენდა ის თავის მიხანს. ზნეობრივთ გარდაქმნისათვის საჭირო იყო მტკიცე საფუძველი; ამგვარი საფუძველი ქრისტემ ნახა ღმერთში. ქრისტე იყო ღრმით მორწმუნე ადამიანი. მას სწამდა, რომ სიკეთე კეთილი და მოყვარული ღმერთი, როცა ადამიანს აჩენდა, მისი სიყვარული იყო ადამიანის ბედნიერება; ბედნიერება კი შედეგია სიცივისა და სიყვარულისა. მაშასადამე ღვთის ნებაა, რომ ადამიანებმა ერთმანეთი შევიყვანოთ და ერთმანეთში მხოლოდ სიკეთე სთქსონ. თუ ბედნიერება ქვეყნათ არ არის, იმიტომ რომ ადამიანებს ღვთის ნებას არ ასრულებენ, მათ ღვთის ნება დაივიწყეს და ბოროტის მონა გახდენ. აქედან თავის თაეთ ცხადია, რომ ქრისტეს რწმენით საჭირო იყო ქადაგება, ხალხისათვის თვალის ახელა; საჭირო იყო, ხალხს შევენო, რომ ღმერთი სიყვარულს ავალებს ადამიანებს, სიყვარულს ერთმანეთისადმი. საჭირო იყო, ხალხს ეცნო, გაეგო, რომ ამას

ითხოვდა ღვთის ნება და ღვთის ნების ასრულებით, სიყვარულისა და სიკეთის კავშირის შეყვრით ერთმანერთ-შორის მოსიპობოდა არსებული უბედურება და დამყარდებოდა ის ბედნიერება, რომლისთვისაც ღმერთმა კაცობრიობა გააჩინა.

ამგვარად ქრისტეს ქადაგება ლოლიკურათ შეკავშირებულია მამადღმერთის არსებობასთან; ვინც ამ უკანასკნელს ირწმუნება, მან უნდა მიიღოს ქრისტეს მოძღვრების ყოველი სიტყვა. ღვთის არსებობა კი ქრისტესათვის აქივობა არის, ე. ი. ისეთი ცხადი ქეშმარტება, რომელიც დამტკიცებას არ საჭიროებს.

ქრისტეს მთელი ქადაგება აშენებულია სიყვარულზე, მთელი მისი სარწმუნოება არის სარწმუნოება სიყვარულისა; მთელს იმის მოქმედებაში გამოსჭვივის ღრმარწმუნა ადამიანის ბედნიერებისა. ქრისტეს ღმერთი არ წარმოადგენს მოსეს ღმერთს—მოსისანეს, სასატის, მოსისმობა—ქრისტეს ღმერთი მამაა ყველას, ის არის ღმერთი უსახლგრო სიყვარულისა, უზომო სიკეთისა და მიტევებისა. (შემდეგი იწყება.)

ივ. გამართელი.

სხვა და სხვა ამბები.

ჩ ე ე შ ი

— ღვთისთვის დანიშნულია, „სეირნობა“ და ლატარია-აღებრა **ქ. შ. წ. კ. საზოგადოების სასარგებლოთ მუშაობის ბაღში**. სეირნობის დროს გაიმართება სხვა და სხვა ვასართობი. ლატარიაში ჩაგდაბულია ძვირფასი ნივთები და მიწა სუბზოთაგოში. ბავშვებისათვის გაიმართება საგანგებოთ მოწყობილი პროცესია „ზამთარი და გაზაფხული“. ბაღში შესასვლელი ფსა ყველასათვის ხელმისაწვდომია. სასურველია, რაც შეიძლება მეტი საზოგადოება დაესწროს ამ სეირნობას და მით შეძლება მისთვის ამ სიმშაბიურ დაწესებულებას განაგრძოს თავისი მოღვაწეობა.

— სომხის საქველ-მოქმედო **საზოგადოებამ შესწირა 300 მან.** სამეცნიერო და საპედაგოგო კურსების მოსაწყობათ ზედულში სომეხთა მასწავლებელთათვის.

— სომხურ გაზ. „ეტაკ“ის **რედაქტორი** თბილისის გენერალ-გუბერნატორმა **დაჯარიმა 1,000 მან.**

— კავკასიის სამოსწავლო ოლქის შორეულელ **განკარგვლები დაიკეტა** უახვედის **ქართული სკოლა**. ოთხმოცამდე ქალი მოსწავლე დარჩა სკოლის გარეთ.

— 6 მაისს პეტერბურგიდან დაბრუნდა თბილისში ჩვენი მეგობარი **აკაკი წერეთელი**. როგორც გაზ. „ამ“ მითუტყია პეტერბურგში ყოფნის დროს, აკაკის დაუშობარებაში ორი ახალი პოემა; ის განაგრძობს აგრეთვე თავის „თავგადასავლის“ წერას. წელს შემოდგომამდე შესრულდება 50 წელი, რაც ა. წერეთელი სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა. ჯერ 12 წელი ყოფილა, როდესაც დაუწყებია პოეტიკა. დეკრი, 1858 წ. „ცისკრის“ შეთერთმეტ ნომერში დაბეჭდილია მისი პირველი ლექსი თარგმანი ლერმონტოვის „მტო პალესტინისა“. რო-

გორც შევიტყვეთ, ქ. შ. წ. კ. ს. გამგებამ იკისრა ინიციატივა აკაკის საიუბილეო ღღესასწაულის მზადებისათვის.

— ქალაქის გამგებამ მოსთხოვა **ტრამეის დირექციის**, რაც შეიძლება მალე გადახადოს 15,255 მან. ჯარიმა.

— ქალაქის მცხოვრებლებზე ითვლება 172977 მან. და 92 კაზ. **ნელომკები**. პოლიცემისტერმა მისწერა ბოქაულებს, მიიღონ ყოველნაირი ზომები ფულების გადასახდევინებლად. ნაბრძანებია, ვისაც შეძლება აქეს აუწყროს და გაუყდიონ ქონება.

— მეტეხის ციხეში სახადი გაჩენილა. ავთაა ოცდა ხუთ კაცამდე, ამოგან ერთი კაცი უმსხვევრლოა სახადს.

— ამას წინათ მეტეხის ციხის ერთ კამერაში ხერგლი აღმოაჩინეს. ეს ხერგლი დიდი ხნის გაცეთებული ყოფილა, მაგრამ აქამდე ვერ შეუქმნევიათ, უპოვით შიგ რამდენიმე დაქანებული იარაღი.

— ორშაბათს ქალების მესამე **გინაზიაში** ადგილი ჰქონდა **შუბღურებას**; დილით გაცეთებლებზე მიდენილა მასწავლებელი კოვანი. როდესაც ის მეორე სართულში აღიდა, თავს დაეცა რამდენიმე შეიარაღებული უცხოში, რომლებმაც იძრეს რევოლვერები და დააბირეს მისი მოკვლა. მასწავლებელს გადაეშველა შევიცარი, რომელმაც ერთ ბოროტ-მოამქმედთაგანს სწორეთ მავნი აუკრა ხელი, როდესაც რევოლვერი უნდა გაესროლა. ტყვია ასედა მოგანს და სდევტელში დასჭრა სასიკვდილო კბეტე მდგომი მეორე კლასის მოსწავლე ქალი ესტერა ნაისიანცა რომელიც მალე-გარდაიცვალა. ექვით დააპატიმრეს ორი კაცი. დაპირლია აგრეთვე შევიცარი მკვლეში.

— სამშაბათს, ორ საათზე ვილაც ბოროტ-მოამქმედებმა, ქალაქის მეორე უბანში, მახუტნი შესახვედში ვაქის ტერაფსამოგის ბინაზე **ყუბუბა** გადავადეს, რომელიც **საშინელის ძალით გასქდა**, ჩამატვრია თანჯრება და ოთახის მომართულობა დაახანა. ამ საქმეზე დააპატიმრეს სამი კაცი: ყველანი ციხეში გაგზავნეს.

— 27 აპრილს ქუთაისის სამოსამართლო პალატის სესიამ განიხილა **საქმე სამურზაყანოს აჯანყების შესახებ**. ბრალს სდებენ პ. ენუხვიც, კ. შარაის. ლ. ჩიჩუას, ვე. გურუას და ქაჯვარაძეს. პირველს დაუწყევტეს 4 წელი-კატრლა და სამუდამო გადასახლება; შორის და ჩიხუას— ორი წელი; დანარჩენებს—სამუდამო გადასახლება.

— აპრილის 28, თბილისის სამოსამართლო პალატამ ქ. სოხუმში გააჩიბა **საქმე სოხუმის შეიარაღებულ აჯანყებისა**. პასუხის გებაში იცვენენ მიტეპულნი: დემეხვიარი. ზახაროვი, ქანი მახვილაძე. ო. კოლურაძე, მანარაძე და სხვები. დასახლებულ პირთ მესაჯათ თითო წლის ციხე. სხებიდან ერთს ვალაწყვიტეს 3 თვით ციხეში დააპატიმრება. ზოგს-სამი კვირით; რვა კაცი სრულიათ გამაპირტეს.

— ლუშეთის მახრაში, სოფ. გრემისხევში, შემდგარა რამდენიმე კაცისგან **რაზმი**, რომელიც ახლო-თაობის სახელით **იკლებს** და აწიოკებს მცხოვრებლებს.

— ოთხშაბათს, 7 მაისს, „დიდგორა“ში, რომელიც იმყოფება სოფ. დიდიმოდან 9 ვერსის მანძილზე, მოხდა შემდეგი სისხლის დღვა: ჩვეულებრივ ახლო-მახლო სოფლებიდან შევიყარა ხალხი წმ. გიორგის ღღესასწაულზე. მოლოცვების დაქმნებში დაუწყიათ ქვიფი, როდესაც ღვინით შემურებულან, დაუწყიათ ჰაერში რევოლვერების სროლა. ადმინისტრაციის შეუტყვია, რომ

სხვათა შორის, „დიდ-გორ“-ის. ერთ-ერთ დუქანში ჩქიფობდნენ—ბუციასვილი და კასრამე, რომლებსაც პოლიცია დიდი ხანი დასდევდა დასაჯრათ. გვიგზავნა ყაზახების რაზმი, რომელიც შემოეხება ერთს და ლქანს და მოსსხოვეს დამორჩილებს. დუქანიდან სროლით უპასუხეს. ყაზახებმა თავის მხრივაც სროლა ასტყეს, რომელიც გაკვირდა 15 წუთ. მოკლულ ექნენ 9 გლეხი და ორი ყაზახი. მოკლულთა გვამები და დაჭრილები მოათავსეს თფილისის მიხაილოვის საავადმყოფოში. იმ დღეობს, სადაც ამისთანა უბედურება, დატრაიდა პოლიციამ ჩაივლო ხელში 3 ბერძანის თოფი, 4 რევოლვერი, 400 პატრონა და 4 ხანჯალი. ბუციასვილი და კასრამე, რომლებიც პოლიციის ცნობით მონაწილეობას იღებდნენ შეტევაში, თავს უშველეს. 50 კაცამდე დააპატიმრეს. გამოძიება სწარმოებს.

— ნი მისს განათავისუფლებს მეტეხის ციხიდან წიგნის მაღაზია და ჟურნალ-გაზეთების კანტარა „იმერეთი“-ს მშობლივლი ისიღორე კვიციანიძე. იგი თფილისის ჯანდარმერის განკარგულებით აქ მომავალი ქუთაისის საღვთურე დაიჭირეს ნ აპრილს, იქვე ციხეში ჩასვეს, ხოლო მეორე დღეს მეტეხში მოყავანეს. ბ. კვიციანიძეს თფილისის ჯანდარმა ბრალს დებს თითქოს მას მიწერილი წერილი, კავშირი უნდა ჰქონებოდეს აქაურ მცხოვრებ მთავრობის საწინააღმდეგო პარტიას. ამით იანვარში განჩრეკეს დროს უბოვეს ე. დვალის წიგნაკები: „წმინდა გიორგის უბე-მთარაზი“, ე. დვალის კოლის სურათებიანი და მაზათები და ვილკან. გ. კვიციანიძის მიერ მიწერილი კვიციანიძისადმი წერილი, რომელშიაც იგი თხოვდა მას ამ წიგნების გაყიდვას და ფულის გამოგზავნას პ. კოსტანტინოვის სახელზე. ამ სჯობის გამო კუჩაში დაუტყრით ორი 14 წ. ბავაში, ე. დვალის ნათესავეები, რომელთაც ეს წიგნები, თურმე, ბინაზე მიჰქონდათ. ამავე საქმეზე დააპატიმრეს პ. კან—ივიცი. ბ. კვიციანიძის სისხლის სამართლის 102 მუხ. ბრალდება წარდგინა. უკანასკნელს უჩვენებია, რომ მას არც ერთ ზემოხსენებულ პირთან და არც წიგნების ავტორთან არიოვანი ნაცნობობა და კავშირი რაიმე საქმის შესახებ და არც არა „შეიკითხო“-თ მათთან მიწერილი წერილი არ ჰქონებია, ხოლო ვილკან კოციანიძეს, რომელსაც სკოლიდან, აღბობს, ვაზთებდიდან, რომ ბ. კვიციანიძის მაღაზია აქვს, მოუსურვევია გავგზავნა მისთვის გასაცხილათ ე. დვალის წიგნები. ბ. კვიციანიძეს ამ ჩვენებებს ისიც დაუმატებია, რომ იგი თავის მაღაზიაში ყიდის სრულიად ღვედლოურ წიგნებსა და გაზეთებს და მას არც ერთ ანაღვედლოურ პირებთან არიოვანი კავშირი არ აქვს და იგი სხვების უფუნთურ ნაშთქედარში რა პასუხის მგებელი უნდა იყოს. ბ. კვიციანიძე სენატის ახალი განმარტების ძალით სამართალში მიცეს, საქმე გადასცა, პროკურორს რომელიც ან სისამართლის ვალსაცვის საქმეს, ან და სრულიად მოსპობს. ბ. კვიციანიძე 300 მან. თავდებით გაათავისუფლეს.

სხვა და სხვა ამბები რუსეთში.

სიკვდილით დასჯა ვადაუწყვიტეს კიევიში ხუთს, ლოძში ხუთს, ხარკოვიში ორს. სივესტროპოლში სიკვდილით დასჯეს ბოქალ გვოსტევიჩის მკვლელი, ვარშავაში—ორი, აღესაზი—ორი.

კლუტის გენერალ-გუბერნატორის სკალონის განკარგულებით დაიკეტა ყველა კერძო სკოლები, სადაც პოლიციურ ენაზე ასწავლიდნენ.

გაზეთი „რუსსკოე სლოვო“ 1,000 მანეთით დააჯარიმეს.

ქალაქ კელკში წერა-კითხვის უკოდინართა კურსების განყოფილების შენობაში აღმოაჩინეს ყუმბარები და სხვა იარაღი.

სარატოვის ციხეში ტივი მკვინვარებს.

სიმფეროპოლის ციხიდან მასსიური გაქცევა მოხდა. ტუსალებმა, რომლებმაც ხელში ჩაიგდეს იარაღი, მოკლეს ციხის უფროსის თანამშემეც, ციხის ექიმი და ორი ზედამხედველი, ციხის უფროსი დასტყეს. გაქცეულთა რიცხვი ჯერ ისევ გამოურკვეველია.

ეკატერინოსლავის ციხის ტუსალებმა გაქცევა დააპირეს, ამ მიზნით ცხენოსან მცველების შენობაში ყუმბარა შეაგდეს. მცველებმა ტუსალებს ზალპები მისცეს და ბევი მათთან დახიცეს და დასტყეს. ეკატერინენბურგთან ახლო კანტორის სარკმელიდან სასიკვდილო დასტყეს მამაროსკის ოქროს მანდის გამეც.

— კურგანში შვიდი შვიარაღებული დავცა იარაღის მაღაზიას; მათ პოლიცია დაედევნა; ოთხი მკარცველთაგანი მოკლეს, ორი დაიჭირეს; გატაცებული ცველოვრები და პატრონები ჩამოართვეს.

— ქალაქ ვოლოგდაში ცსერების სტამბა აღმოაჩინეს.

— ნიკოლაევის რკინის გზაზე დიდ-ძალი ფული გაუფლანგიათ:

— სიკვდილით დასჯა ვადაუწყვიტეს: ეკატერინოსლავაში ორს, ვარშავაში ოთხს.

— ვიხტკაში ჩამოახრჩნეს ლბოვი. — საბურ. დუქის ყოფილი დეპუტატი ნეჩიტაილო მთავრობამ გადასახლა მხილოთ იმ საბუთით, რომ ბრალდებულს დეპუტატობი. დროს თავის სამშობლო მხარეში სიტყვები წარმოუტყუა.

— დაუჯარიმებიათ 200 მან. ქალ. კარასუბზარში გამოუსული თათრულ ვაზეთის რედაქტორი; აგრეთვე ვარშავაში „ვოლნ. სლოვ.“ რედაქტორიც—250 მანეთით.

— ელისავეტგრადსკის მახრის სოფ. წინაკაში „რუსის პატრიოტებმა“ მოახერხეს თავიანთი დროში უპრახვევა პოლიციის დახმარებით: მათ ხელს უშლიდნენ და არ ანებებდნენ ადგილობრივი გლეხები, რომელთაგან დაატუსაღეს 19, მათ შორის ყოფ. დეპუტატი ბარი-სოვი.

— კიევის „რუსკიანოვის ციხეში 2,000 ტუსადი-დან ტივით ავათმყოფი 470 კაცი.

— უსტისლოვსკის მახრში, ვოლოგანის ვოლოსტში ასობით და ათასობით მცხოვრები ხდება ავათ თურმე სიფილით.

სახელმწიფო ღუმე.

ნი მისის სხდომაზე ღუმამ დაასრულა სამინისტროს ხარჯთა-აღრიცხვის ანგარიშების კერძობითი განხილვა და ყველა ნუმლები თითქმის უცვლელათ დაამტკიცა: შემდეგ ამავე სხდომაზე ღუმე შეუდგა ვაქრობა-მრეწველობის სამინისტროს ხარჯთა-აღრიცხვის ანგარიშების განხილვას. ამ კითხვის შესახებ საყურადღებო სიტყვა წარმოსთქვა ოქტომბრის ტემის სახელით ბარონმა გიუნგაუზენმა. მან დიწყო: „სამთუ-ჯეტო კომისია ამოწმებს, რომ სამინისტრო მოქმედებს უგემოთ, უთავბოლოთ, მაშინ როდესაც ვაქრობა-მრეწ-

ველობა, ეს მთავარი ძარღვია სახელმწიფოსი: ყველა ჩვენი პოლიტიკური კომბინაციები და ჰუმანიური რეფორმები მტკიცთა მტკიც კუქის მოთხოვნების წინაშე“.

ბარონის ახრით მივიღო სახელმწიფოს მებრუნება თავქვე და მწვებული და სულ უფრო და უფრო უფარესდება, მაშინ როდესაც მთავრობის მოვალეობაა, მისი წამოყენება, გამაგრება და შევლა. რუსეთის ყოველგვარი უბედურების მიზეზი, ეს მთელი ხალხის სიღარიბეა. ამიტომ საჭიროა აყვავდეს ყოველგვარი დარგები მრეწველობისა, რომ დააქმაყოფილოს, როგორც შინაური, ისე, რამდენათაც შესაძლოა გარეშე ბაზარი. რუსეთი უნდა გახდეს ეკონომიურათ დამოუკიდებელი და ღირსეული. ამისთვის საჭიროა იზრუნოს რუსეთმა თავის ახალშენებზე (კოლონიებზე). ორატორის ახრით უსაფუძვლოა ის შენებულება, თითქოს მოურიგებელი იყოს რუსეთში სასოფლო მებრუნების და მრეწველობის (ინდუსტრიის) ინტერესები ერთ მეორესთან. **თავიღათვი მიზეზი და დასაწყისი ჩვენი ეხლანდელი სოციალურ-ეკონომიური მდგომარეობისა არის სასოფლო მებრუნების დაცემა.** და ეს ხდება იმიტომ, რომ რუსეთის მიწათ მოქმედი კლასი ჯერ ისევ ნატურალური მებრუნებით ცხოვრობს; დღეს კი ყველგან ფულის მებრუნება ბატონობს, ამიტომ ჩვენი ხსნა მხოლოდ წარმოების აღორძინება-გამდიერებაა; ამ მიზნით ჩვენ ხეყწინთა და მუდართი კი არ მივმართავთ მთავრობას, არამედ მოვითხოვთ მისგან მეტ ენერგიულ ზომებს და საქმიანობას. რაც შეეხება მუშათა კანონმდებლობას, ანას უორებული კავშირი აქვს ევროპა მრეწველობის სამინისტროს ხარჯთ-აღრიცხვასთან.

მუშათა კანონმდებლობა ბარონის სიტყვით ორი მხრითაა გასარჩევი: სახელმწიფოებრივი სავრობა ინტერესების მხრით და მრეწველობის საზოგადო ინტერესებისა. ის ახრი, რომ სახელმწიფო არ უნდა ჩაერიოს მუშათა და დამქირავებელთა საურთიერთო საქმეში, უკვე დაედო საფუძვლათ ჩვენს მუშათა კანონმდებლობას, ამიტომ მუშები „არხინათ“ უნდა უყურებდნენ მომავალს. მართალია ვაუმჯობესებულ უნდა იქნას მუშათა მდგომარეობა, და შრომის პირობები, რათა კულტურული და მოქალაქობრივი ვალი რიგიანათ შესარულოს მუშამ, არასოდეს დაიწყებულ არ უნდა იქნეს მრეწველობის ინტერესები; და ეს მით უფრო, რომ „მრეწველობა და მრეწველნი“ ერთი და იგივე როდია. ბარონის სიტყვით მშრომელთა და მრეწველთა ინტერესები ერთ-მეორეს არ ეწინააღმდეგებიან. ამიტომ მისი სურვილია, რომ თავმომატვსებელი ყვირილი: **„ყველა ქვეყნი; პროლეტარებო შეერთით შეიცვალოს რუსეთში ლოზუნგით; ძირის პროლეტარიატი“!** შორის არაა ის დრო, რომ რუსეთის ყოველი მცხოვრები გაიხინოს გონიერიულ თქმულებას „დროა ფულია“.

„ამიტომ, ამოლოცებს ტიხნგაუხენი თავის სიტყვას, მთავრობის პოლიტიკა „არ ვაუშვით“ არხივში უნდა ჩაბარდეს. სამაგიეროთ მთავრობამ უნდა შექმნას

ისეთი ატმოსფერა, რომელიც მომავალის რწმენით და მცხოვრებთა ნდობით, სიცოცხლით იცნება გაყენითილი; მისცეს საზოგადოებას თვითმოქმედების თავისუფლება მებრუნების საქმეებში და თავის მოვალეობათ დაისახოს ასეთი თვითმოქმედების დაბრკოლებათა თავიდან აშორება. ახრით ჩვენი კანონმდებლობა საქმათ მოძველდა, მარა დღესვე ბვერი მისი ადგილი განახლებულია, ამიტომ ჩვენი მომავალი დამწვიდებით უნდა უყურებდეთ. მხოლოთ საჭიროა დღემამ აღადგინოს დღეს დაცემული ხალხის სული, უჩვენოს მას გზა სინათლისა, ბედნიერებისა და ქეშმარიტებისაკენ“ (ტაშისცემა ცენტრში).

სლომიის განახლების შემდეგ კრებას მოხსენდა ფინლიანის სანგათა შესხებ შეკითხვები, რომლებიც ცნება რუსეთის და ფინლიანების დამოკიდებულება-ურთიერთობას. შეკითხვათა მომხსენებელის სიტყვით შემკითხველი არ სურთ, რომ ფინლიანია ან სხვა რომელიმე ეროვნება შევიწროვებული და შეურაცყოფილი იყოს რუსეთში: მათ სურთ, რომ რუსის ერს არ უშლიდენ მშვიდობიან—მუშაობს, რომ არც რუსებს ავიწროვებდეს და შეურაცყოფდეს; ყველა ეროვნული უთანხობება აქ, დღესში უნდა წყდებოდეს. დეე მოვიდენ ყველა შევიწროვებულნი და შეურაცყოფილი და თქვან, თუ რა სურთ მათ: ჩვენ სინდისის ქვეშ განსჯით და ყოველივეს მივანიჭებთ მათ. ჩვენ არ გვინდა, რომ ძალით შამქონდეთ მათ რაიმე, ვინაიდან ამათ სახელმწიფოს საფუძვლი ერყვეა. ჩვენ გვინდა სახელმწიფოს გაძლიერება, ჩვენ გვსურს, რომ ორთაივანმა არწივმა კვლავ ძველებურათ ინაგარდოს რუსეთის არეპარეში და თავის „ერთათა ქვეშ“ იყოლიოს მისი ყველა ერები; **სხვა და სხვა ერებმა კი დაუტკეონ თავიანთი ოცნებები ავტონომიულ და შეურთდენ რუსეთს;** რათა ნაყოფიერათ იმოქმედონ განუყოფელ რუსეთის სახელმწიფოსათვის.“ (ტაშისცემა მარჯვნივ.) პასუხათ სათანახვავრი ოლბაპარაკა მინისტრთა თავმჯდომარემ, რომელსაც დღემის უმრავლესობა ტაშის ცემით მიეცება. *)

სტოლიპინის სიტყვას შემდეგ გრაფმა ბენიქსენმა ოქტომბრისტების სახელით განაცხადა, რომ მისი ფრაქცია ყოველთვის მზათ არის მხარი დუჟიკორის მინისტრთა თავმჯდომარეს; ეხლა, რადგანაც მის მიერ მოცემული ახსნა-განმარტება სრულიათ გვაქამაყოფილებს, ეხსნით ჩვენს შეკითხვებს და მითი თავს აზავის ვაბეზრებთა.

ქუჩისალაგასკოებიდან.

„მცხოვანი ლიბერალები გახ. „Рус. Вѣст.“-სა ნაკიდან იმდენათ ვაუტაცუნია ოქტომბრისტების ოპოზიციონურ „რჩებებს“ მთავრობის საწინაო პოლიტიკის

*) (ტექსტიში) პრემიერმა სხვათა შორის განუცხადა დღემს: „რუსეთს არ შეუძლიან ისეთებას დარღვევა ეკონომიკის ავტონომიური უღლებათა შესახებ მის შინაურ კანონმდებლისა; მაგრამ საერთო საკანონმდებლო საკითხებში და მართა-გამკვირვების ზოგიერთ საკითხებში უნდა იყოს ხოლმე საერთო დამწვევებელი-და ფინლიანდისათმ მეთათ, ისე კი რასაკერვლია, რომ რუსეთის უხენაქი უღლებანი სკარბობდეს ხოლმე.“

შესახებ, რომ იგინი უკვე ყნოსავენ „ვაზაფუხლს“ „Ры. Бил.“-ში ვითუფლობთ:

„მოუხედავთ იმისა, რომ დნებატები სამუშაოდ დასრულდა არა მგვინა უნაყოფოთ ჩაქათამ შესამე სახ. ღუმის „ღოდ დღესს“. მოაზრობის პოლიტიკის გაიცხება, რომელიც გიონსა ღუმის ცენტრიდან, იმდენათ პარტოვარიოთ იყო, რომ აღარ გგვინია 17 ოქტომბრის პარტიას კიდევ დიდ ხანს შეუძლებს დარჩეს „მოაზრობის უკანასკნელ განკარგულების პარტიათ“.

გაზ. „Рჩუ.“-ის თანამშრომელი ბ. ლევანი დღე-ღინდელ ვითარებაზე ასე ენა-მახვილობს:

„მე შგონია, რომ თუ ჩაუვივრდებით დღევანდელ ნამდვილ ვითარებას, დავინახავთ შემდეგს: აქ არის მართვა-მამბეობის თავის ტვინი, რასაც წარმოადგენს ცენტრალური მთავრობა და ოპტომობისტული ღუმე, აქვეა სიმპტომური ნერვების სისტემა, რასაც წარმოადგენს უღერად ღუმემაქების ლევიონი, მაგრამ არის კიდევ შესამე, რომელიც ორგანიზული აერთებს ნერვების ორივე ცენტრს, სწორეთ უტირავს მათ შორის სასწორი და საკუთარ მისწებისათვის სარგებლობს მათი მოხენებული ბოქოლით და ნამდვილი სიმბოზობით“ *).

ეს „შესამე“ ალბათ უნდა იყოს „უხილიავი“ მთავრობა ანუ კამარილა.

მინისტრ კოკოვეცივის სახელოვანი ფრაზა: „მადლობა ღმერთს რუსეთში პარლამენტი არ არისო!“ ჯერ კიდევ არ შორდება რუსეთისა და თვით უტხოვთის ფურნალ-ვაზითების ფურცლებს. პროგრესიული პრესა სარკასტიულათ დსკინის მის ავტორს, „უმაღლესათ ნიქიერ ორატორს“. ასე მაქსიმ კოვალევსკი სწერს გაზ. „Слово“-ში:

„ექვე არ არის მინისტრს დემართა წუთიერი მონების დამცლვა. მას დაიფუქდა, რომ პარლამენტში უკიდურეს მემარჯვენებს გარდა არან კიდევ სხვა ფრაკციებიც. მისმა იმპროვიზაციამ ალტაყებაში მოიყვანა მხოლოდ პარლამენტალურ კანდალცის სპეცილისტკი. პალატამ კი უპასუხა საერთო ძლიერი სტენით. დასტენილ მინისტრების ამბავი არა მტირედათ იპოვება საპარლამენტო ცხოვერების ქრონიკებში, მარა ამ უკანასკნელთ ჯერ არ ახსოვთ ისეთი შეხსენება, რომ ნინსტრი თავს იმართლებდეს—ჩემ მიერ ნათქვამი „ოზმი“ გამოეპარა დაბუტატების ყურსო...“

„მის შემდეგ კიდევ იტყვიან ღუმეში „სსუწჩანაოაა“ და ახალი არაფერი ისმისო?“

სამაგიეროთ მინისტრს მნენთ ესარჩლება და იცავს ოფიციოზი „Россия“. ვაზეთი ირწმუნება, რომ „პარლამენტი“ პირდაპირ მიდის „პარლამენტრიზმისაკენ“, ხოლო რადგან ეს უკანასკნელი ნიშნავს ხალხის სრულ უფლებიანობას, ცხადია „რუსეთში პარლამენტი, საზოგადოთ, შეუძლებელია“, რუსეთშიო დაიძენის ვაზეთი:

„არასოდეს არ იქნება პარლამენტი. ყოველ შემთხვევაში, არ იქნება იმ დრომდე, ვინემ არ დაიზობა გრძნობა პარტიოტიზმისა, ვინემ რუსეთი თვითონემ არ მოისურვებს თავის თავის სრულ დაღუვას!“

გამოდის რამ პაშრიოტოზში ყოფილი ბიუროკრა-

*) სიმბოზმი ეწოდება სხვა და სხვა გვარ ორგანიზების ერთიან ანუ ერთმანეთს ცხოვერებას და ერთი მეორის წვეით საზღოობას!

ტიისადმი სიყვარული, ძველ რეჟიმისადმი თაყვანისცემა, ასეთია სახაზინო პატრიოტიზმი.

ფრანგული ლიბერალური გაზ. „Lemps“ იმავე საბე-დომწერლო „მადლობა ღმერთის“ გამოშენიწიეს.

„რუსეთის დინასტია ნინსტრი სრულიად რიგაინი კაცია, მაგრამ კონსერვატორი და თავ-დაუქურელი თავის ყოფა-ქცევაში; ის კარგი „ჩინოვნიკა“, მაგრამ არტ შესანიშნავი ფინანსისტი და არტ პოლიტიკოსი. დიდხანი არ არის მას შემდეგ, რაც გრ. ვიტტემ, რომელმაც იცის ხოლმე მახილ-სიტყვები, ამის შესახებ სთქვა: „ყოველკვი დიდი კაცია პატარა საქმეებში.“

**

ღრუბელთ გროვას ცის ტანტობზე, თითქოს მოდილილს ვაქცავს, სძინავს და იმედის გასაღესათ აღარა სტექს, აღარ გრგვინავს. ქარიშხალი არ მოძრაობს, დაუშვია მასაც ფრთები, შუბლ-შეჭუმუნეთი და მოწყვეით, დასტკერიან დაბლობს მთები.

ბამეობაში, სუთათი ე. გიმბერტისა.

ზღვა მღუმარებს. თითქო ძალია მოპკლებიკით მის მსრბოლ ტალღებს, თავ-განწირეთ არ ეცლებს თვის კანწივებს სალ-კლდით ნავებს. ბძოქოლის ველზე გმირთა გემებს დასჩხვიან ყვაე-ყორანნი, თავისუფლათ თარშობენ ბნელეთისა შავნი ძალნი.

სკერეტს ამ სურათს ხალხის შვილი
სწუხს მრავალ-გზით გატანჯული,
შვე-ფიქრთა ტყვედ გარტანქნილა,
სვედით უკრთის ბედშავს გული.
მხოლოდ ზოგჯერ სასწრაფო
მოჰპერს ხალხმ ნელი სიო,
და ხალხის შვილს ზასწარზულება:
გული ნუ ატებ, ნუ ჰკენსიაო!
ქარიშხალი მედგრათ დაძებრს,
მიმოჰვანტავს ბურუს ღრუბლებს,
დღეს ტანჯული მონათ ქმნილი,
ზე აღსდგება და იუფლებს!..

ხაშმელი.

ქ ე ო ლ.

ე ს კ ა ზ ი

(ფაბრიკის ცხოვრებიდან)

ავიციტოს დილა იყო, მზე წვერს ყოფდა, ის წარ-
მტაცათ სტყორცნიდა თავის უმანკო სხივებს მთა-გო-
რაკების მწვერვალთა და მთელ არე-მარგს სიკოცხლეს
ფენდა. ღამის წყვედილი ქერდულთა მიიპარებოდა ცის
განუზომელ სივრცეში და ძალა-უნებურათ ადგის უთ-
მოზდა სინათლეს; აღმოსავლეთის ჰორიზონტი უზარ-მა-
ზარ ცეცხლში გაელვარებულ ლითონივით კიალოზდა;
ვარდივით აფერადებული ღრუბელთა ქედები, დარიალი
ხეობის საღ კლდეებივით ამართული, განუძრველათ
იდგა ჰაერში და ამაყათ გადმოჰყურებდა მრავალ ტან-
ჯულ ქვეყანას.

მხოლოდ აქ—მტკრის ორივე ნაპირას, ვიწრო
მიხეე-შობივეულ ქვაბის ფსკერში—მედიდურათ გაყოლი-
ლიყო მშვენიერი თბილისი—ეს მოწამე ქართველი ერის
მრავალგვარ ტანჯვა-წვადებისა, წინდი მისი კულტუ-
რული აუცივებისა და წინსვლისა. მისი ქუჩები ჯერ თით-
ქმის ცარიელი იყო; მხოლოდ აქა-იქ ქუჩის მცველი,
რომელიც თვალებს იფწილდა და ქაფშია თევზივით ამ-
თქნარებდა, ბერდანას თოვით ხელში, გაზანჯულ თეთრ
კიტელში გამოხვეული, ყანჩასავით უზაროთ დაკიალოზ-
და; მის სახეზე არავითარი აზრი, არავითარი ფიქრი...
ჰო, წყველია ხელმოხვე, როგორ ქმნი შენ ადამიანს!..
მეფეობები, ათას გვარ ძონძ-კონძებში გამოხვეულნი
გიცივით თმაბურტყენილნი, რომელთაც გულზე მიკრუ-
ლი ჰქონდათ წინწყლიანი ტომრის წინსაფარი ფართე
ყვითელი ბლანგებით მათი წოდების ზე-წარწერით,
გმელი ცოცხებით ხელში, მტკრის საშინელ კორიან-

ტელს აღნდენ ქუჩებში, თითქოს ნახპანები აქეთ დახარ-
ჩონ თბილისი მტკერშიო, დრო გამოშვებით გაისმოდა
სრიალი, ცხენის ფეხების თქარუნი და გამოჩნდებოდა
ეტლი რომელიმე დაგვიანებულ მოქვიეე „ბედნიერთა“,
რომელსაც მთელი დამე ბაღებში, ან კლუბებში გაეტა-
რებინა და ესლა დალილი-დაქანცული მისწრაფოდა
შინ დასაძინებლათ. ის ეტლში სასურვეტე მინოლილი,
ფეხებ გაწვდილი, ჯიბეებში ხელნაწყობილი, თითქმის
თვალბედაზე ჯული ამაყათ იჯდა, და დრო გამოშვებით
ბაგეში ულიმოდა,—აღმათ მას აგონდებოდა მთელი
ღამის ქვიდის სასიამოვნო ნაწყვეტები! მეეტლე ერთს
ავლაბურლათ მაგრათ შეუკურთხებდა მეფეოვს; გადაუ-
ქერდა ცხენებს მითრახს, ვლგმატიურათ შესახებდა:
„ვასკა, ლურჯა, წინ!“ და ზიიმაღებოდა ეტლი მიხევე-
მოხვეულ ქუჩებში.

ქალაქის განაპირა ავილებს უეცე უხლოვდებოდა
ურემები, თივით, შეშით და სხვა-და-სხვა სურსათით დატ-
ვირთველი; მოიჩქიკობდენ წვანილით დატვირთული
სახედრები, დინჯათ მოდიოდა ნახშირით დასაბაღებელი
ჯორ-ცხენთა ქარავანი, და მისი ზართა ერთგვარი წკრი-
ალი აღვიძებდა არე-მარგს და თან ერთგვარი სვედით
უწვრილებდა მსმენელს გუოს. მეურმეთა მოუხეშავი
ხმა: „ხოო, ხიი!.. და საწყალ პირუტყვთა ზურგზე სახ-
რების ტლაშა-ტლუში გუგუნებდა ჰაერში.

— ჩოჩ, ჩოჩ! გაისმა პატარა ბიჭის ნამძინარევი
ხმა. სახედართა ქარავანი შესდგა. ერთ სახედარს მიუხ-
ლოვდა პატარა ბიჭი, გაცვეთილ ქალამენებში, ნამძინა-
რევი თვალბებით დაღლეჯილი ლურჯი ბერანგით, რო-
მელსაც დაუბანულ თავზე კახური ქული უწნით წამოეგ-
ლა გვერდზე, და სწორად დაუბრუნდა საბაღენს; რომლის
ცალი გოდორი ძლიერ გადახრილიყო ერთი მხრით და
დავარდნას ღამობდა.

ერთმა ახალგაზდა სახედარმა იდროვა, მიადო მის
გვერდით მდგომ სახედარს თავი თავზე და წყენით უთ-
ხრა.

— მეგობარო, რა შეებრალეგელი-ძუნწი უღვთოა
ადამიანი!.. როგორ გვექცევა!?

ბებრებმა სახედარმა ნაღვლიანთ გაიღიმა, ყუ-
რები გააბარტყუნა, პირი დადო, ის, ის იყო უნდა
ეთქვა რაღაც, რომ ახალგაზდა სახედარის ზურგზე მთ-
რახმა ტლაშანი მოაღინა, და ჰაერში გაისმა პატარა ბი-
ჭის ხმა.

—ჰო, ჩოჩ... ჩოჩ!.. შე ვერანა!

საწყალი სახედარი დაიკლანა წელში. მითარ-მოა-
თრია უკანა ფეხები, ყურები გაიბერტყა, თვალში ფარ-
თეთ დადო, ორი მწუზარების ცრემლი მოსწყდა მის
თვალბედან და მის მოგროძო სახეზე ნაკადულივით ავგო-
და. ის ფერდ-ფერდათ წაიჩქიქდა, მას მიყვა სხვაც.
ქალაქის განაპირა ადგილები იცივებდა. ქალაქის საათის
ზარმა უეცე ექცია დაჰკრა. მორს, ქალაქის ერთ კუთხეში
ქარხნის ლოკომოტორის უზარ-მაზარ მილიან რეკებით
ავიდა შავი, სქელი კვამლი. ის მოიტაცა წყნარმა

ნივამ და ნელ-ნელა გაშალა ცის სივრცეში. პაწა ხნის შემდეგ გაისმა საყვირის ბლავილი „ბუჟააა“... მის მიკვეთა სხვაც, ერთ წაშს მთელი თბილისი ცივი მანქანის ეკლურმა ღრიალმა მოიკო. მშრომელმა თბილისმა გაილიცა...

მუშები წყველა-კრულვით სტოვებენ თავიანთ საწოლს, საჩქაროთ იცმენ ტანზე, ჰკრავენ ხელსახოცებში გამაზიარ პურისა და ყველის ნატეხებს და ჩქარა თავჩაქინდრული, თითქოს საყასბოზე მიყავთო, ფეხების თრევეთ მიჩქარაინ ქარხანა-ფაბრიკებისაკენ.

ჰო, ღმერთო ჩემო! რა სანახავია ამ დროს თბილისის ქუჩებში! ქვის გული, ხის ძარღვები უნდა ჰქონდეს ადამიანს, რომ ეს ნახოს და მას თვალებიდან მწუარების ცრემლთა ნაკადულმა არ აღმოხეთქოს! მართალია, ექიმებო ზოგიერთი სუსტ ავთამყუდებს ურჩევნ დილით არეუ ადგომას და გასკირნებას, მაგრამ მე არასოდეს არ ურჩევ ფაქიზ მტკნობიარე და ძარღვებდასუსტებულ ჩემ მკითხველს ამ დროს თბილისის ქუჩებში გამოსვლას!

დილა თბილისში — ეს თბილისის სიღარიბე-სიღატაკის გამოფენაა, ეს მათარახია არსებული წეს-წყობლების, რომელიც მუხრუჭივით ეკირება უმარადელსობას და სწურავს. ქალაქის დღლა — ეს მშრომელთა უფრო დემონსტრაციაა მუქთახორათა წინააღმდეგ!...

რაღაც თასისვარ ტრანსპორტის მგავს ძონძებში გამობგვეული ბავშვები, ქალები, კაცები დაღრევილი სახით, რომელზედც უდიერ შრომის და არასაკმარისთ ეყვება მარავალი ღარები გაუყეთებია და ერთგვარი ფეროც მიუტია, მეწველ ფურჩივთ მიათრეველ ნახევრათ შიშველ ფეხებს. ისინი მიდიან წყნარათ, ხმა გაკმენდილნი, ხან გამწყრივებულნი, ხან არეულნი, გზა-დაგზა თანდათან ითატება ახალ-ახალი რიცები, მყუდროება არ ირღვევა, თითქოს ერთდებთა ბედნიერთა და ბანოვანთ უღროა ხმაურობით არ დაუფთონ ძილი. ისინი გამარჯობასაც კი არ ეუბნებიან ერთმანეთს, მხოლოთ ნაცნობის შეხებერაზე ვინმე ნელა შეარხებს ქულს თავზე და ისევ თანაქინდრლი ვანაქობს გზას.

ქვევით ერთ სარდავის ჯურღმულში გაალო აუტანელი შრომისაგან წელში გატეხილმა და მოხუცებულმა ქალმა კარები, სადაც ოდნე დაუნწათ შეაშუქა სინათლემ. ის მიუახლოვდა ტახტს, დახედა მძინარე ბავშვებს და ერთ იმთავანს, რომელიც უფროსი იყო, დაუწყაო ლიქება.

— თამარო, თამარო, ადე ქა, ადე!... მე მივიღვარ, მამაშენს მიხედე... წყალი დააღვინე. პური მიაწოდე!.. ის იქ არის კიღობანში!.. პატარა, ცხრა წლის თამარო თავის ორ უმცროს და-ძმასთან, რაღაც საბნის მსგავს კონკში გახვეული, ძილში უნახუებდა დედას: „ჰო, კი,“ ძილს ვერ ართმევედა თავს, საწყალი ბავში.

— ადე ქა, ადე! ამაღლა დედამ ხმა — მიქქარება, მაგივანდებ ფაბრიკაში!..

პატარა თამარო, როგორც იყო, გამოერკვია და თავი წამოჰყო ასადგომით. იქით, ტახტზე გაძინებულ

ქვეშაგებში რაღაც გორავდა და ყმუოდა. დედა იქით გაექანა.

— რა გინდა, კაცო, რა!.. მიუახლოვდა დედა და რადგანაც ოთახში სინათლე ნაკლები იყო, დააშტერდა ტახტს.

(შემდეგი იქნება)

პ — ე ხლისთაველი.

მ უ შ ა ტ ა შ ო რ ი ს

6 მაისს მოხდა თბილისის თამბაქოს ქარხნების მუშათა პროფესიონალური საზოგადოების გამგეობის მორიგი კრება. კრებამ გამგეობისამ განიხილა რამოდენიმე საკითხი, მთ შორის უმთავრესი ყურადღება მიიქცია საზოგადოების წევრების ბულ-მარლობამ და საერთო აპატე. წევრი საზოგადოებას ჰყვას ოთხსამდე, მაგრამ რა გამოვიდა, მართლ სახელით იყოს წევრების რიცები და დანაწინ მოვალეობას ვერბობისას არ აქტევენდნ ყურადღებას! მაღის ავტრ მხუთურ თე, დღიდან საზოგადოების დაარებისა და წევრებს არ შეშემაქვთ სისტემატიურად საწევრო გადასახალი. რით აინახნა ეს მოვლენა, განა საზოგადოება არ არის დღეს ჩვენთვის საჭირო? განა მისი მნიშვნელობა ქარს გავატანეთ? უნდა საწყობარო აღენიშნოთ, რომ აქ კერძო საქმეებს, პირად კმაყოფილებასთვის ზრუნვის მეტი ლავი უყავია ვინმე სხენებელი საზოგადოების ინტერესების დაცვას. და აი, იქონია რა გამგეობის კრებამ მხედველობაში ის, რომ საზოგადოება დაღუბეს გახს მილე დაადებამ, ამიტომ გადაწყვიტა საზოგადოების წევრებს მიმართოს, რომ მათ არ დაიფწყონ თვინანთი მოვალეობა.

მეორე კითხვა საზოგადოების სასარგებლო საღამოს გა-მართვის შეგებება. წესდების ძალთა საზოგადოებას უფლება აქვს შართის ბოლუმე საღამოები, ლექციები, წარმოდგენების და სხვა, ამიტომ ვამტეობამ დადაინა: გამართოს საღამო საზოგადოების სასარგებლო და ნებართვის აღება მიანდო საზოგადოებისავე თამგდლომარტს. საღამო უნდა ბაიპართოს 22 მაისს, თუ ნება-რთუა დროზე მივიღოთ, საღამოს ექნება სამო განყიფილება: სალიტერატურო, სამუსიკო და საცეკვაო. საღამოზე დაუქრავს მუშათა ორკესტრი.

მესამე კითხვა შეგებება ბოზარდჯიანის ქარხნის მუშა პეტროუსას მოქმედებას. იმი არის თამბაქოს დაპრელი, მის ბანყი-ღიგებაში მუშაობდა ოთხი კაცი, ეს მეოთხე გასულა ქარხნიდან, და მის საქმეს არსებებს ეს ხ'ინებულთ პეტროუს, ზედ-მეტ ქი-რასაც იღებს კერაში მ მანვის თავის ჯამაგირის გარდა; ამაწ მუშებში უკმაყოფილება დაბადა. ეს არაა შესაფერი მოქმედება, ამოსივის გამგეობამ იგი თავის მზნანავებს ბადასცა საქმის შესა-ფერ ბაშმასრკვევით.

გარდა ამისა გამგეობამ დაადინა, როდესაც რომელიმე ქარხნის ადმინისტრაციასთან მუშას მოუხდება უკმაყოფილება, გამგეობა წინადადებას აძლევს ქარხნის მმართველებს ასეთი მუშები ბადასცენ პირ-დაპირ გამგეობის წევრებს და არა რომელიმე კერძო პირს.

ხშირათ არის, რომ ქარხნის პატრონებს მუშა ხელი ესა-ჭიროებათ, ამის შესახებ გამგეობამ გადაწყვიტა წინადადება წისყეს ქარხნის პატრონებს, რათა ამ უკანასკნელებმა მიმართონ საზოგადოების კნტროლს; საზოგადოება ვალდებულია წესდების ძალთ უმუშევრს წევრთ უშოვოს ადგარი; კანტროლა ქარ-ხნის პატრონებს მისილთ უმუშევარ მუშას, თუ კი ქარხნის პატრონს დასპრდება.

გამგეობის მონდობილობით ტუსი.

უცხოეთი.

საფრანგეთი. მუნიციპალურმა არჩევნებმა პარიზში მოგვცა შემდეგი რეზულტატი: არჩეულ იქნა „შეერთებული სოციალისტი“ 10, „დამოუკიდებელი სოციალისტი“ 11, „სოციალიტ-რესპუბლიკანელი“ 1, რადიკალ-სა და რადიკალ-სოციალისტთა პარტიების წევრი“ 21, პროგრესისტი და ანტიკლერიკალი 9, კონსერვატორი და ლიბერალი 9, ნაციონალისტი 19, „შეერთებულმა სოციალისტებმა“ დაკარგეს 3 ადგილი და არ მიუვლიათ არც ერთი. რადიკალურმა და რადიკალ-სოციალისტებმა დაპარტესდნენ ორი ადგილი და მოიგეს ოთხი. ნაციონალისტებმა დაპარტესდნენ ორი და მოიგეს ერთი. საბჭოს 80 წევრიდან ხელ-ახალა აირჩიეს 71-ი და 9 აირჩიეს სრულიად ახლა. ამგვარათ, საერთოთ პარიზის სმქოს ფიზიონომია კრტა შეიცვალა; ლიონში უკიდურეს სოციალისტების მანდატები თითქმის გადავიდა პროგრესისტების ხელში, აგეთივე დამარცხება განიცადა პარტიამ დეკონო, სადაც აშდენხანს ქალაქის პატრონი კოლექტივისტები იყვნენ. მაგრამ „შეერთებულმა სოციალისტებმა“ გაიმარჯვეს ისეთ სპატივო კენტრში, როგორც მარსელია. პრესაში არჩევნების აზრის დფფსებმა სხვადა-სხვა გვარია. როდესაც მთავრობის პრესა აქებს არჩევნებს, როგორც ტრიუმფს კლემანსოს პოლიტიკისას, უკიდურესი მემარცხენე პრესა ლაპარაკობს ანტირესპუბლიკანურ რეაქციის დღესასწაულზე..

იტალია. ჯგრაფიკი ბრძოლას განწყვეტას. იტალიის მთელი უკრადლება ეხლა პარმის პროვინციასკნა მიპყრობილი, სადაც საერთო „შორისო მუშათა დღესასწაულის დღეს პირველ მაისს იფეთკა სოფლის მუშათა უზარმაზარმა გაფიცვამ.

გასული წლის მასში მემამულეებმა და მათმა მუთრავებმა ერთის მხრით და მიწის მუშებმა მეორეს მხრით შეთანხმებით განსაზღვრეს სამუშაო დღე და სხვა-და-სხვა კატეგორიის მუშათა ჯგაფიგორის სიდიდე. ეს შეთანხმება მოხდა უსიონის ბირჟისა და პარმის უნივერსიტეტის დახმარებით. ეს შეთანხმება ძალაში უნდა ყოფილიყო სამ წელიწადს. მართალია, შეთანხმების პირობაში ორივე მხარე შეთანხმებით დიდს ზეიმით აცხადებდენ ძველ კლავათთან ანისტიას-მუშები ვარს ყოფდენ ბოიკოტებს, მემამულეები რეპრესიებს ყოფდენ გაფიცულებითა წინააღმდეგ, მაგრამ მემამულეებმა დაარღვიეს ეს. ისინი წელწელა ენერგულად შეუდგენ თავიანთ მუშების დაწმენდას მოუწყვენიარ ელემენტებისაგან, აგრეთვე დაარღვიეს სამუშაო დღის წარმო, ისინი უსინდისოთ ხმარობდენ ყველა იმ სშვადლებებს, რომელიც ერთობ ბევრია გაბატონებულით კლასის ხელში. მემამულეთა ამ ბოროტ-მოქმედებამ გამოიწვია მუშების აღელვება.

მემამულეები არ დაქაყაფილდენ ზემოხსენებულ ზომებს. მომავალში, რომ თავისი შემოსავლით უღრველ ყოთა და მუშები დემარცხებით, შეუდგენ „ომის მზადებას“; ამისთვის იმათ წინდაწინ დაიწყეს ეგვროლოდებული თავისუფალ მუშების (liberi lavoratori), ე. ი. ჩვეულებრივი შტრეიკბრებერების შეკრება, რომელთა რი-

ცხვი გამარჯვალა იტალიაში ქრონიკულმა უშუშეგრობამ და გაძლიერებულმა სფერაციულმა მოძრაობამ. ამის გარდა ადგენდენ თავისებურ სანადრო რაზმს (volantari) პირადი შრომით გაფიცვების დასამარცხებლოთ. ამ რაზმების შედგენილება საკვირვლოთ შეკრულია. მასში შედიან მესაკუთრეთა თავადები, სხვა ბურჟუაზიის ახალი-გახლბობა, სტუდენტები და საზოგადოების ნაძირალნიც. ამ პარმის აგრარები მთელი წლის განმავლობაში ეწერგიულათ აგრავებდა, რომ პირველ საბრძოლ საბარის ხმაზე მზათ ყოფილიყო. ამას გარდა სრულ გამარჯვებისათვის იმათ შედგინეს აგრარები ასოციაცია და დაუპირისპირეს „მიწის მუშათა მთიერ ლოგას“.

არა მათზე ნაკლებ ემზადებოდა ოპისათვის სოფლის პროლეტარიატი. შრომის ბირჟამ ჯერ კიდევ ზამთარში ოპიციულურადგამოუცხადა მემამულეებსა და მათ მოურავებს, რამ მათ მიერ შეთანხმებულს პირობის დალატას განახლოუნებ, როდესაც უფრო საჭიროა მამაცითა მუშა ხელი, „მდევათ მოყვება ეწერალები გაფიცვაო. ამხვე აგრარებმა ლოკუტით გასკეს პასუხი.

დღეს ბძოლის ველზე თითოეული მხარე გზავნის და თავს უყარის თავის შეერთებულ ძალებს. შრომის ბირჟა ჯარს, რომელსაც ჰკრებს ადგილობრივთ, ავიტატორებს, აგენტებს; აგრარების ასოციაცია უკრე-იქბრებერებს და მონადირე რაზმებს. იარაღის მალაზიებს არ ძალებთ დაამკაყფილენ მათხოვნილებანი რვეოლეტებზე. სპეციალურ შტაკამბის ელისისკურ მიფრინავენ ყველა გზებთების კორესპონდენტები. შრომის ბირჟის განკარგულებისში იმყოფება 800 ევლისისპონტი შიკრიკი პროვინციის სხვა-და-სხვა კუთხეებთან დამოკიდულების დასაქერათ. მოწინააღმდეგეთა ბანაკში, ამავროლის ასრულებს ავტომობილები. ორივე მხარე უშეგებს მოწოდებებს. შტრეიკებერები ნაძირალნიც უშეგებენ ფურცლებს, რომელშიაც თავიანთ თავს უწოდებენ „წესიარების დამცველებს“.

ჯარს არ უფობრია ჯერ იარაღი, მაგრამ ელონტერებსა მხრით განუწყვეტლათაგამისის რვეოლეტრის სროლის ხმა, არის მსხვერპლიც. გაფიცულებთა შორის საკვირველ მხნეობას და თავგანწირვას იჩენენ ქალები. ისინი წვეზიან გზახე და თვითანთ სხეულებით გზას უღობავენ ცხენოსან ელონტერებს, (თავისუფალი რაზმელი) რომლებმაც ან უნდა დაწიხილან ცხენის ფოლოებით ქალების სხეული, ან გაბურუნდენ უკან. გაფიცვა ჯერაც გტელდება, მაგრამ შერიგებაზე კიდევ არ იმისი ხმა.

ბიბლიოგრაფიული შენიშვნა.

ყოველთვიური საქმეცნეორო, ჰედატოკეოური და სხალიტერატურო ჟურნალი „განხატლება“.

ჩეკოს დიტრატურაში დღემდე ძლდან ნაკლება ურად-ლება ჰქონდა მიქეუელი ისეთ დად-მამხენეთკან საკაოხს, როგორც სწავლა-განხატებაა. დღეს ამ ნაკლის თავიდან აშორებს განხუზახეს ქანაუკ მსწავლეებუთა ერთ წესს, და ი-ნა დ. ბოგევისის რედაქტორისათ და წლისი ანქრადან გამაღის ყოველთვიური საქმეცნეორო, ჰედატოკეო და სხალიტერატურო ჟურნალი „განხატლება“ ყვეგ გამოიკად ჟურ-

ნადის 1 და 2-ე ნომერი. ნომრები კარგადაა შედგენილი, შეთხვევლზე კარგ შთაბეჭდილებას ახდენს.

ზარეულ ნომრში შეთხვევლიან განსაკუთრებულ ყურადღებას იძლევენ სტატეა: „განათლებლად ძალა“, „დედა ეს როგორც სიყვარული სწავლებას“. ბ.ნ. ბოცვაძისა და „ფიქრი და მოკონების ილია ჭავჭავაძის შესახებ“ ქ.ნ. ევ. გვაზაშვილისა.

სტატეაში „განათლებლად ძალა“ რედაქცია არკვევს თუ რა დიდი მნიშვნელობაა—ძალა აქვს ხალხისთვის სწავლა-განათლებლას და აღნიშნავს იმ ზეგნულებს, რომელზედაც ის დეკლარირებად განიხილავს. ის ასე ასრულებს სტატეას: „გუნდ კარგით ვგრძობთ, რომ სწავლა განათლების საზემეტო რთული და ძნელი განსაკუთრებით დღევანდელ პირობებში, მაგრამ მიიღვ ხელს ვკადებთ ამის დრმა რწმენით. რომ ხალხს სწავლა-განათლება წამდელი. ლი სწავლობდნენ მის კეთილად—დღემოგნება; ამ ზღაბს შეგნება ჩვენ გვახსენებებს. გვიწყევტს სამოქმედოთა გვივიდებს.“

სტატეაში „დედა ესა, როგორც სიყვარული სწავლებას“ ბ.ნ. ბოცვაძე განმარტავს იმ ზღაბს, რომელიც დაბეჭდილია ჩვენი მისთვის ზედაკოვას ბ.ნ. იაკობ გიგაბაშაიას წიგნში „ბურჯა ეროვნებას“, ე. ი. სამშობლო ენის უდადეგ მნიშვნელობას სწავლა-განათლების საქმეში. ის არკვევს ის სწავლის და ამტკიცებს მის უზენაეს მნიშვნელობას სწავლა-განათლების და შედეგად ებრძვის ახრით განსაკუთრებით კი ცნობილი გერმანელი ზედაკოვა გადებრძნადს ზრებით.

„ფიქრი და მოკონების ილია ჭავჭავაძის შესახებ“ ქ.ნ. ევ. გვაზაშვილის სწავლათი ნაშრომია უტყუარის, გულწრფელი და შეუმარტო სიყვარულის მთავარტყვე დაბეჭდითგან მარისადაში. სურათი ივითება დადის ტატებშიც და მწავტკობილ გრძობას ადგურებს შეთხვევლს.

უბოლო ნომრში დიდ ყურადღებას იძლევენ სტატეა „ქალ-ვაჟთა ერთად სწავლებას“ ბ.ნ. ს. მ.—ს. ბ.ნ. ს. მ. არკვევს იმ სკოლის თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ქალ-ვაჟთა ერთად სწავლებას და მოკვეთს ცნობები თუ რა დიდი ნაყოფი გამოდის მან შეერთებულ შტატებში (ამერიკაში) ის ასრულებს სტატეას იმ სიტყვებით: „საზოგადოების დღეს სწავლება აქვს, მოაწყოს სკოლები, სადაც ერთად სწავლება შესაძლებელი იქნება და ჩვენც წახსდგათ ფეხი წინ ამ გზაზე და მით ხელი შეუწყობ სწავლა-განათლების განხვლას ჩვენში“...

ორთვე ნომრში სწავ სტატეებზე ბუკრის სიყურადღებო, მაგრამ უადვილობას გამო იძლევილი ვართ დავტყობით აგრე. მხოლოდ ეს არ გვეტყობს, სამწუხაროთ, მისთვისთვის შესახებ. მისთვისთვის ბუკრა ნიგელა იმის, რომ მათთვის სწავლას მართალი ცნობა მოაწოდებს ზღაბის თხზავს და იმით უმასხინდლებას. უფრეთ რედაქციას, მისთვისთვის მტერი ურადღებას მაქციობს ჩუენი სკოლების მდგომარეობას და იმ წესებს, რომელიც სწავს უსუთყვენ მათ გამარჯვება-სწავლას. ამ უფრისდას გვაჩვენებს სწავლათი სწავლათების ჩვე-

ულებითვე კულტურაობით შესგდა, აგრეთვე მოიქცე ქართული ზრესტე.

აღსანიშნავია ქსეც, რომ ქეთიასის და თბილისის სწავლათში მისწავლებულთა რიცხვი 1222—სულამდე დასი *), მაგრამ ამითგან მარტო სამი კაცია აწერს ყურნად „განათლებლად“. სხვის, რომ ისინი სწავლებით ამაინ დანტრეტესკ უღნი ამ სქამის კითხვას გამოარკვევას, რომლის განხორციელება, მის რთვი მოწოდებით თუ დესქორ ცსოვრების ძალდატნებით, მათ თავს უფეთ.

ყურნადის ნომრები დამახალი და სუეთ ახალ გამოცემულია. შეიცავს 190-დან 200-ზე გეერდს და შეჯარებით ათავცავს. რომ წლით დარს 5 მ. სხეუკრა წლით 3 მანეთი; სსამი თვით 1 მ. 60 კ. სსხლავს გარეთ 7 მანეთი.

* ი. განათლება 2-ე ნომრში.

ყოველკვირული საპოლიტიკო, სამეცნიერო და სალიტერატურო ყურნალი

„ალიონი“

თბილისსა და თბილის გარეთ 5 მ. — კ.	
ნახევარ წლით — — — 3 მ. — კ.	
სამთვით — — — 1 მ. 60 კ.	
საზღვარ გარეთ ერთიწლით 7 მ. — კ.	
ნახევარ წლით — — — 4 მ. — კ.	
სამი თვით — — — 2 მ. — კ.	

ტალკე ნომერი ყოველმან ორი შუარი

ხელისმოწერა შეიძლება: თბილისში, წიგნის მაღაზია „სორაბანი“ მადათვის კუხზუდია ფოსტით ფუფი და წერდები უნდა გამოიგზავნოს ამ ადრესით:

Тифлисс книжный магазин „Соранианъ“ (Магаз. остров) Рахиль Каландадзе

ხელმოწერული წერილები არ დაბეჭდვას. დაუმეტლავ მტარე წერილებს და კორესპონდენციებს რედაქცია დიდხანს არ ანახავს, ანახება ერთა თვით მხოლოდ მოათხოვები და დიდი წერილები.

მოლაპარაკება რედაქციასთან შეიძლება ყოველ დღე კვირა-შემტების გარდა დილის 11-დან ნაშუადღებ 2 საათამდე

მატივი გეპეს ვსცნობით აღტქსანდრე და ნიკოლოზ ვაბაშვილების ანბლიში (სამბავაშვილი—დულოსი) საბაღ სანოსანლოების მიმღებთ, რომ ვაღა ადგილების დამტკიცებისა იწყება დამღვე ამი მისიდან. ვისც დულო სრულით არ შემოტტანი, ვთხოვთ შემოტტანოს 15 მისანდონ და თავის ადგილი დამტკიცოს. წინადატვებ შემთხვევაში მათი ადგილები გაითვლება იმ დულის გამარტცებით. რამდენცე იმათ შემოტტანი, მათ კი დულო დიარ დაბურტნდებთ. ადრესი: პუშკინის ქუჩა, პუშკინის პოსტო, კატორა № 22.

რედაქტორ-გამომცემელი ს. კეკელიძე.